

THE EPISTLE OF PAUL THE APOSTLE TO THE ROMANS

¹ Shíí, Paul, Jesus Christ bána'isiidi, án binal'a'á nshlǵigo shich'í' ánniid, lá'íí Bik'ehgo'ihí'nań bits'á'dí' yati' baa gozhónihíí baa nagoshní'híí bigha its'áshi'doltíí. ² (Da'ái Bik'ehgo'ihí'nań binkááyú nada'iziid n'íí binkááyú yałt'igo dabíntsé yengon'áá, áí godiyǵigo Bek'e'eshchiiníí biyi' bek'eda'ishchíí lék'e,) ³ Áí yati' baa gozhóni Bik'ehgo'ihí'nań biYe' Jesus Christ nohweBik'ehn' yaa nagolní', án nnee k'ehgo nyáágo David linolt'ííhíí nlií; ⁴ Jesus Christ daztsaadí' naadiidzaahíí bee Bik'ehgo'ihí'nań biYe' nliígo ch'í'nah alzaa, Holy Spirit bits'á'dí' binawod golíígo: ⁵ Holy Spirit biláhyú Bik'ehgo'ihí'nań bits'á'dí' ilgoch'oba'íí shaa det'aa, binal'a'á nshlǵi doleelgo, áík'ehgo Jesus bizhi'íí ba'ihégoš doleelhíí bigha baa nagoshní'go, nnee iltah at'éégo hadaazt'i'í daabodlaǵhgo bikísk'eh ádaat'eego ashle': ⁶ Nohwíí aldó' Jesus Christ bíyéé daanohlǵi doleelgo nohwich'í' ánniid: ⁷ Daanohwigha Romeyú daagonohlíiníí nohwich'í' k'e'eshchii, Bik'ehgo'ihí'nań bíl daanohshoǵgo báhadaadeszaahíí daanohlǵigo nohwich'í' ánniid: Bik'ehgo'ihí'nań nohwiTaa lá'íí Jesus Christ nohweBik'ehn' bílgoch'oba'íí lá'íí bits'á'dí' ilch'í'gont'ééhíí bee nohwich'í' goz'aa le'. ⁸ Dantsé Jesus Christ binkááyú daanohwigha Bik'ehgohinshnań nohwicha ba'ihénsi,

nohwi'odla' ni'gosdzán biká' dahot'éhé baa ch'iniihií bigha. ⁹ Bik'ehgo'ihí'nań, biYe' baa yati' nht'ehi baa nagoshni'go, shijí biyi'dí' bána'isiidíí da'ákozhá nohwá oshkaah nt'éé shá yígótsi; ¹⁰ Díinko bigha dá oshkaah nt'éé, Bik'ehgo'ihí'nań bik'ehgo aníita dáhago'at'éégo nht'éégo nohwaa desháa. ¹¹ K'azhá daanohwistséh, nt'é Holy Spirit bits'á'dí' shaa hi'né'íí la' nohwaa nshné'híí bigha, aí bee nldzilgo daahodohsił doleelgo; ¹² Díí áldishnii, nohwíí hik'e shíí bilgo nohwi'odla' dała'ázhi' ilđenáago bee hadag ádaakinłi doleel. ¹³ Shik'ííyú, doo alch'idndi nohwich'í' disháh háshł'íigo ni' bídaagonolsigo hasht'íí, doo Jews daanlii dahíí la'ihíí bitahyú nnee Bik'ehgo'ihí'nań bich'í' hosilbáahíí k'ehgo nohwhitahyú áldó' la' hodishbilhií bigha, (ndi nashi'dintl'ogo t'ahkó goldoh.) ¹⁴ Greeks daanliiníí hik'e nanidí' nnee daanliiníí áldó', daagoyááhíí hik'e doo daagoyáá dahíí áldó' shaa hadais'aahíí k'ehgo t'ah Christ baa bil nagoshni'go shá goz'aa. ¹⁵ Áik'ehgo ilk'idá' yati' baa gozhóni nohwił nagoshni'go dážhó háshł'íí, Romeyú nadaahisohtaaníí ndi. ¹⁶ Christ baa yati' baa gozhóni doo bik'e ídaayánsdłi da: aí Bik'ehgo'ihí'nań binawodíí biláhyú behasdách'igháhi at'éé, da'odlaaníí dawa bá, Jews daanliiníí dantsé, la'íí Greeks daanliiníí áldó'. ¹⁷ Ái yati'íí biyi' Bik'ehgo'ihí'nań bits'á'dí' nnee bich'í' dábik'ehyú át'ééhíí ch'í'nah alzi, odla' begodeyaadí' odla' bengont'i'zhí: bek'e'eshchiiníí gánííhíí k'ehgo, Hadín dábik'ehyú át'ééhíí odla' zhá yee hinaa doleel. ¹⁸ Nnee Bik'ehgo'ihí'nań doo daidnłsi dahíí la'íí nchó'íí

ye'ánádaat'ííhí dawa yich'í' Bik'ehgo'ihí'nań
 bihashke' yaaká'dí' ch'í'nah alzi, áí nchq'íí
 ye'ánádaat'ííhí yee da'anii ágot'eehíí t'aaqzhí'
 ádaayíłsı; ¹⁹ Bik'ehgo'ihí'nań bebígózi doleełí
 ch'í'nah alzaago yídaagołsı, Bik'ehgo'ihí'nań dabíí
 bıl ch'í'nah áyılshíí bigha. ²⁰ Ní'godzán alzaadí'
 godezt'í'go Bik'ehgo'ihí'nań ye'at'éhi doo hit'íí
 dahíí nkt'éégo bígózi, dahazhí' binawod golííní,
 la'íí Bik'ehgo'ihí'nań nliíní nt'é áyílaahíí bebígózi;
 áí bigha áí nnee nchq'go ánádaat'ííhí doo nt'é bee
 bich'í' ch'ídaagonowáh át'éé da: ²¹ Bik'ehgo'ihí'nań
 yídaagołsı ndi doo daidnłsı da, doo ya'ihédaanzı
 dahíí bigha doo nt'é bee bich'í' ch'ídaagonowáh
 át'éé da; áídá' da'ílnégo natsídaakees, la'íí biini'
 doo goyáá dahíí godılhl begoz'aq daasılı. ²² Ídıl
 daagodzaago doo daagoyáá da daasılı, ²³ Nnee
 datsaahi, la'íí dló', la'íí dawahá bijad dí'igo
 nadaakaihíí la'íí nada'nagíí yeda'ile'go daayokaqah
 lək'e; áí bee Bik'ehgo'ihí'nań doo datsaah dahi
 bits'á'dindláádíí hik'e díí kogan be'ádaaszaahíí
 bılgo ılđenáago ch'ídaiznil. ²⁴ Áí bigha bijíí yune'
 nchq'go zhá natsídaakeesgo dážhó nchq'íí bich'í'
 Bik'ehgo'ihí'nań yó'odaabidez'aq, daabits'íhíí
 ılđenáago doo daidnłsı da: ²⁵ Bik'ehgo'ihí'nań
 bits'á'dí' da'anii ágot'eehíí hik'e lé'ılchoohíí
 bılgo ılđenáago ch'ídaiznil, la'íí Bik'ehgo'ihí'nań
 áyílaahíí zhá daidnłsıgo daayokaqahd' bíhíí doo
 daach'okaqah da; Bik'ehgo'ihí'nań zhá dahazhí'
 ba'ihégosı. Doleelgo at'éé. ²⁶ Áí bigha bits'í
 bee ıdaayágosıyú ánádaat'íıl hádaat'ííhí bich'í'
 Bik'ehgo'ihí'nań yó'odaabidez'aq: isdzáné nnee bá
 álzaa n'íí isdzáné dabíí hl ıdaayágosıyú ánádaat'íıl:

27 Da'áík'ehgo áldó' n̄nee isdzáné bá alzaa n'íi k'ihzhí' ádaizlaago, dabíi ilch'í' biini' daama'; n̄nee dabíi il'ídaayágoſiyú ánádaat'íi, áí bighá nda'íksihíi dabíi ích'í' nadaayi'niil, áí da'áígee dábik'eh.

28 Bik'ehgo'ihí'nań doo dayúweh yídaagoſi hádaat'ii dahíi bighá dázho binatsekees daanchó'íi yich'í' Bik'ehgo'ihí'nań yó'odaabidez'aa, doo ánách'ot'íi dahíi ye'ánádaat'ii doleeſgo; 29 Doo bik'ehyú ágot'ee dahíi behadaalk'il, la'íi nant'í' na'idaahíi, nchó'go ánádaat'íi, dawahá dayúwehégo ídáhádaat'iinií, da'o'ni'í; la' bíyééhíi ídáhádaat'iinií áldó' behadaalk'il, la'íi its'izilheehíi, lahadaadit'áhíi, nadaach'aahíi, bi'at'e' nchó'íi, la'íi ch'inii daanhihií áldó' behadaalk'il; 30 La' yinída'dilnihgo ch'inii daanii, Bik'ehgo'ihí'nań yik'edaanniih, doo hadín daidniſi da, ídaa da'odlígo dabíi ídaa yádaakti', dabíi nchó'i ádaile'go yídaago'aah, daabishchii n'íi doo daidits'ag da, 31 Doo daagoyáa da, doo da'ádaaniiyú ádaat'ee da, doo hadín bil daanzhoq da, doo hadín yaa nádaagode'aah hádaat'ii da, doo bil daagoch'oba' da: 32 Bik'ehgo'ihí'nań n̄nee ágánádaat'íi da'itsaahíi bee yándaagoz'ago yídaagoſi ndi, doo dabízhá ágánádaat'íi da ndi n̄nee ágánádaat'íi bil dádaabik'eh.

2

1 Áí bighá n̄nee nílini, ni hadín ánt'ee shihíi, n̄nee la' baa yánlti'yúgo doo nt'é bee nlt'éego nich'í' ch'ígonowáh át'éé da; n̄nee la' baa yánlti'yúgo dani ídil ch'ígondeehi at'éé, ni dó' da'ágánt'ééhíi bighá.

2 Díinko bídaagonlzi, ágánádaat'íi Bik'ehgo'ihí'nań dábik'ehgo bándaago'aah. 3 Áík'ehgo n̄nee

ńlını, dani ąldó' ągánt'įįdą' ągánądaat'įįńń baa
 yántı'yúgo, ya' Bik'ehgo'ihı'nań doo nąngo'aah
 da doleeł ńńzı gá? ⁴ Ła'ńń Bik'ehgo'ihı'nań
 bılgoch'oba'ńń ła'ńń nidag at'ééhıı hik'e ńzaadyú
 nągoho'aahıı ch'ıda'izkaadıı doo bıl óńłtag da
 go'ńń; Bik'ehgo'ihı'nań bılgoch'oba'ńń nincho'ńń
 bits'ą'zhı' hınáąłgo nelnááhıı doo bıgonłsı da
 gá? ⁵ Áıdą' ńıjıı nt'ızıı bighą ła'ńń nincho'ńń doo
 bits'ą'zhı' áńńéh hánt'įį dahıı bighą, dani goyéé'ńń
 bee ıch'ı'godnt'áah, Bik'ehgo'ihı'nań bihashke' yıl
 ch'ı'tıjıhıı bijıjzhı'; áı bijıı dabıı dábik'ehyú at'éégo
 nąngo'aahıı ch'ı'nah áıdoliı; ⁶ Bik'ehgo'ihı'nań nńee
 dała'á daantııgee da'ánaadaat'įįł n'ńń dábik'ehgo
 biyaa gozhóónıı dagohıı biniidaagodile'ńń
 yich'ı' nahıııł. ⁷ Hadıı nt'éégo ánaadaat'įįńń
 yich'ı' dahdaanldqđ nt'éégohıı Bik'ehgo'ihı'nań
 bits'ą'dındláadıı ła'ńń bıl dábik'eh doleełı, ła'ńń
 dahazhı' ihı'naahıı yıká daadéz'ıınıı, ihı'ná doo
 ngonel'ąą dahıı Bik'ehgo'ihı'nań baa daıdı'aah:
⁸ Áıdą' łahadaadit'ąhgo łanakaihıı, ła'ńń da'anıı
 ágot'eehıı doo yıkısk'eh ádaat'ee da ndı ncho'go
 ágot'eehıı yıkısk'eh ádaat'eehıı Bik'ehgo'ihı'nań
 bihashke'ńń bee biniidaagodılne'. ⁹ Nńee dała'á
 daantııgee ncho'go ánaadaat'įįńń bich'ı' goyéé'go
 godigháh, ła'ńń biniidaagonł'éé doleeł, Jews
 daanliınıı ntsé, doo Jews daanlıj dahıı ąldó';
¹⁰ Áıdą' dała'á daantııgee nt'éégo ánaadaat'įįńń
 Bik'ehgo'ihı'nań bits'ą'dındláadıı bıyéé doleeł,
 bıl dábik'eh doleeł, ła'ńń ıłch'ı'daagont'ééhıı bıyéé
 doleeł, Jews daanliınıı ntsé, doo Jews daanlıj
 dahıı ąldó': ¹¹ Bik'ehgo'ihı'nań binadzahgee
 nńee doo ła' itisgo yistıj da. ¹² Hadıı Jews bich'ı'

begoz'aaníí doo bitł'ááhyú ádaat'ee dago nchq'go ánádaat'ííhí begoz'aaníí doo bee bándagot'aah da ndi da'íííí daaleeh; áídá' begoz'aaníí bitł'ááhyú ádaat'eego nchq'go ánádaat'ííhí begoz'aaníí bee bándagot'aah; ¹³ (Áí begoz'aaníí dédaidits'agíí zhá doo Bik'ehgo'ihí'nań binadzahgee dábik'ehyú ádaat'ee da, ndi begoz'aaníí yikísk'eh ánádaat'ííhí zhá dábik'ehyú ádaat'ee daabikdi'nii doleeł. ¹⁴ Doo Jews daanlii dahíí Jews bich'í' begoz'aaníí doo yídaagolsi da ndi dabíí ye'ádaat'eehíí bik'ehgo áí begoz'aaníí ánííhíí yikísk'eh ádaat'eego Jews bich'í' begoz'aaníí doo yídaagolsi da ndi begoz'aaníí dabíí ídá ádaislaa: ¹⁵ Begoz'aaníí bijíí yune' dahgoz'aaníí ch'í'nah ádaayiksi, nt'é nkt'ééhíí dagohíí nchq'íí dabíí yídaagolsi, la'íí binatsekeesíí lahgo ánáyodliił, lahn nkt'éégo ánsht'ee ni' daanzí, áídá' lahnhií nchq'go ánsht'ee ni' daanzigo;) ¹⁶ Nnee Bik'ehgo'ihí'nań yándaago'aahíí bijíí yati' baa gozhóni baa nagoshni' n'íí ánííhíí k'ehgo bi'at'e' nadainł'íí' n'íí Jesus Christ biláhyú yándaago'aah doleeł. ¹⁷ Jew niłdi'niihíí, begoz'aaníí bikísk'eh ánsht'eego dábik'ehyú ánsht'ee nńzi, la'íí Bik'ehgo'ihí'nań bee ída'óndlii, ¹⁸ Áń hát'ííníí bígonsi nńzi, la'íí begoz'aaníí bee nił ch'ígot'aahíí bigha hadíí dážhó nkt'éégo ágot'eehíí zhá nił dábik'eh, ¹⁹ Bińáá ágodiníí yágo'iiníí nshlii nńzigo, la'íí godiłhií biyi' nakaihií bá'idindláádíí nshlii nńzigo ída'óndlii, ²⁰ Jews bich'í' begoz'aaníí biyi' ił'ígóziníí la'íí da'anii ágot'eehíí begoz'aahíí bígonłsídá' doo daagoyáá dahíí bił ch'ídaagon'aah, la'íí mé' daanliihíí k'ehgo doo hwahá yídaagolsi dahíí bił ch'ídaagon'aah. ²¹ Ni, la' bił ch'ídaagon'aahíí

ńlını, dani ídıl ch'ígont'áah née? Doo da'noh'íih
 da nniigo ıl ch'ígon'áahdá' in'íih née? ²² Doo
 nant'ı' nahkai da nniigo ıl ch'ígon'áahdá' nant'ı'
 nanṇaa née? K'eda'ashchín nıl nchọ'dá' áí
 daach'okaąhgo nagoz'ąayú nanṇaago in'íih née?
²³ Ni, begoz'aaníı bee ída'ónđliihíı, begoz'aaníı
 doo bikísk'eh ánt'ée dahíı bighą Bik'ehgo'ihí'nań
 doo nıl ılíı da go'ıı. ²⁴ Bik'ehgo'ihí'nań biyati'
 bek'e'eshchiiníı áńíihíı k'ehgo doo Jews daanliı
 dahíı bitahyú Bik'ehgo'ihí'nań bizhi'ıı nchọ'go
 baa yá'iti', nohwíı nohwighą. ²⁵ Begoz'aaníı
 bikísk'eh ánt'éeýúgo circumcise áńidelzaahíı ná
 ılíı: áídá' begoz'aaníı doo bikísk'eh ánt'ee dayúgo
 doo circumcise áńidelzaa dahíı k'ehgo ánt'ée.
²⁶ Da'áık'ehgo nṇee ła' doo circumcise ábi'delzaa
 da ndihíı begoz'aaníı áńíihíı k'ehgo at'éeýúgo,
 doo circumcise ábi'delzaa da ndi circumcise
 ábi'delzaahíı k'ehgo bıł otag ya'? ²⁷ Nṇee
 bits'ı bee doo circumcise ádaabi'delzaa da ndi
 begoz'aaníı yikísk'eh ádaat'eeýúgo, ni, begoz'aaníı
 bek'e'eshchiiníı bígonłsı ndi doo bikísk'eh ánt'ée
 dahíı ya' doo ch'ı'nah ádaanile' da née? ²⁸ Nṇee Jew
 nliigo gozliı ndi doo áı zhą bighą Bik'ehgo'ihí'nań
 binadzahgee da'anıı Jewhi nliı da; ła'ıı nṇee bits'ı
 zhą circumcise ábi'delzaahíı doo Bik'ehgo'ihí'nań
 binadzahgee da'anıı circumcise ábi'delzaa da:
²⁹ Áídá' bijíı biyi'dí' Bik'ehgo'ihí'nań yidnłsiníı,
 án da'anıı Jewhi nliı; ła'ıı bijíı yune' circumcise
 ábi'delzaahíı da'anıı circumcise ábi'delzaahi at'ée,
 biyi' siziińıı Bik'ehgo'ihí'nań bıł goyılshóqogo
 áile'híı bighą, doo begoz'aaníı áńíihíı zhą bighą
 da; hadín ágát'éeéhíı doo nṇee zhą nłt'éeego baa
 yádaakti' da, áídá' Bik'ehgo'ihí'nań binadzahgee

nl't'éé.

3

¹ Áík'ehgo Jew nlíni nt'é bee itisgo at'éé? Circumcise áko'delzaahíi hant'é íl'í? ² Dawa bee dázho íl'íhi at'éé: dantségee Jews daanliiníi Bik'ehgo'ihí'nań biyati' baa daadest'aaahi at'éé. ³ Ła' doo da'odlaa dayúgo'íi? Ya' doo da'odlaa dahíi bigha Bik'ehgo'ihí'nań doo da'álch'iniiyú at'éhi at'éé da née? ⁴ Dah, da'anii doo ágát'éé da: nnee daantúíígeee léda'íkchoo ndi Bik'ehgo'ihí'nań da'aniihi nliigo bigózi le'; bek'e'shchiiníi Bik'ehgo'ihí'nań yich'í' yałti'go gáníi, Dábik'ehyú ánt'éégo niyati' bee nígozi doleeł, ł'íi dahagee dahadín ni'íłtahyúgo bitis nnléeł, nii. ⁵ Áídá' doo bik'ehyú ádaant'ee dahíi Bik'ehgo'ihí'nań dábik'ehyú at'ééhíi ch'í'nah áyíłsiyúgo hant'é daan'nii? Bik'ehgo'ihí'nań bidenáago nohwiniidaagodile'yúgo, ya' ái bigha doo bik'ehyú nohwich'í' at'éé da daan'nii née? (Ágádishniigo ni'gosdzán biká' nnee k'ehgo yashti'.) ⁶ Dah, da'anii doo ágát'éé da: Bik'ehgo'ihí'nań doo bik'ehyú at'éé dayúgo, haget'éégo ni'gosdzán biká' nnee yándaago'áah doleeł? ⁷ Łé'ishchoohíi Bik'ehgo'ihí'nań da'aniiigo at'ééhíi ch'í'nah áyíłsigo ízisgo at'ééhíi ái bee bigóziyúgo, nt'é bigha shíi nshchq'híi k'ehgo shaa yałti'go shángo'áah? ⁸ (Ła' nnee nohwini'daadilniigo nohwaa ch'ini daan'nii,) Nł't'ééhíi bengowáhíi bigha nchq'go ádaaahit'íi le', daan'niigo nohwá ádaagozlaa. Nnee ádaanohwiłnihiíi bándaagont'aahíi dábik'eh. ⁹ Áík'ehgo hago'at'éé? Ya' née Jews daandliiníi itisgo shinjéed née? Dah,

doo ágát'éé da: n̄nee dawa, Jews daanliiníí lá'íí doo Jews daanlii dahíí nchq'íí bi'isna' daanliigo ilk'idá' ch'í'nah ádaasiidlaa; ¹⁰ Bek'e'eshchiiníí gáníí, Doo hadín dábik'ehyú át'éé da, dah, dała'á ndi doo lá' da: ¹¹ Doo hadín bił ígózí da, doo hadín Bik'ehgo'ihí'nań yiká déz'íí da. ¹² Dawa k'ihzhí'go ádaasdaa, dawa doo da'ílii da daasilíi; doo hadín nht'éégo ánát'íi da, dah, dała'á ndi doo lá' da. ¹³ Bidayi'híi n̄nee le'sitíihi bił ch'í'otaqahíi k'ehgo at'éé; bizaadíí bee k'izéda'dikteehgo yádaakti'; ch'osh bik'asda' yee na'iltseedhi bizé' yune' benagoz'aq: ¹⁴ Yati' be'okáakíí lá'íí yati' koní'daadikni'íi bizé' bee hadaalk'ik: ¹⁵ Da'dizothééłzhí' daadijaadgo daahikéeh: ¹⁶ Hayú nadaakaiyú biké'dinááyú da'ılchqohíi hik'e iniidaagodile'íi benagoz'aq: ¹⁷ Nkegohen'áání begoz'aqahíi doo yídaagolsi da: ¹⁸ Bik'ehgo'ihí'nań doo daidnłsi da, doo yaa natsídaakees da, nii, bek'e'eshchiiníí. ¹⁹ Jews bich'í' begoz'aaníí áníihíi n̄nee da'ái bitł'ááhzhí' ádaat'eehíi yich'í' áníigo bídaagonłzi: áik'ehgo n̄nee daantíígee doo hagot'éégo ídaa yánádaalti' da doleel, lá'íí ni'gosdzán biká' n̄nee dawa Bik'ehgo'ihí'nań binadzahgee doo dábik'ehyú ádaat'ee dago bándago'áh doleel. ²⁰ N̄nee doo lá' Jews bich'í' begoz'aaníí yikísk'eh ánát'íiłi zhá bigha Bik'ehgo'ihí'nań binadzahgee dábik'ehyú át'éé da: begoz'aaníí áníihíi bigha nchq'go ánách'ot'íiłi bígoch'ıłsi. ²¹ N̄nee Jews bich'í' begoz'aaníí doo yikísk'eh at'éé da ndi hagot'éégo Bik'ehgo'ihí'nań binadzahgee dábik'ehyú át'éé doleel k'adíi nohwıl ch'í'nah alzaa, áí doo ánídá' begoz'aaníí bek'e'eshchiiníí baa na'goni', lá'íí

Bik'ehgo'ihí'nań binkááyú nada'iziid n'íi yaa nadaagosnǐ'; ²² Díinko yaa nadaagosnǐ', Jesus Christ ch'odlaago Bik'ehgo'ihí'nań binadzahgee dábik'ehyú ách'ít'ée, da'odlaanǐi dawa ágádaat'ee; nnee ła' doo łahgo at'ée da, dawa dáleht'ee: ²³ Nnee dawa nchq'go ádaadzaago Bik'ehgo'ihí'nań ízisgo ye'at'éhíi dáyich'ǐ' nihikáh; ²⁴ Áídá' binchq'íi bits'á'zhǐ' Christ Jesus ch'ínadañil, áík'ehgo Bik'ehgo'ihí'nań baa daach'oba'go dábik'ehyú ádaat'éhi daayihñii, doo nt'é bigha nahi'nǐi da: ²⁵ Bik'ehgo'ihí'nań Jesus zideego bidíhǐ bee nnee binchq'íi yá nahi'nǐi doleelgo yil'áad, ái daayodlaago binchq'híi bigha baa nágodet'aa doleelgo; ái bigha Bik'ehgo'ihí'nań dábik'ehyú át'ééhíi nnee bich'ǐ' ch'í'nah alzaa, án nzaadyú bádaagoho'aalgo nnee nchq'go ánadaát'íidíi doo yil otag da; ²⁶ Bik'ehgo'ihí'nań dabíi dábik'ehyú át'ééhíi díi goldohíi biyi' nnee bich'ǐ' ch'í'nah alne'go, dishñii: dabíi dábik'ehyú át'éhi nliigo ch'í'nah alne'go, ła'íi dahadín Jesus yodlaahíi dábik'ehyú át'ée yihñihi at'ée. ²⁷ Ídaa ch'odlíigo yách'ikti'íi hayú begoz'aa? Doo hayú begoz'aa da. Hant'é bigha? Ya' dakó nlt'éégo ánách'ot'íihíi bigha Bik'ehgo'ihí'nań binadzahgee dábik'ehyú ách'ít'ée née? Dah, ki'odla'íi zhá bigha. ²⁸ Áík'ehgo díi bídaagosiilzǐid, nnee Jews bich'ǐ' begoz'aanǐi doo yikísk'eh at'ée da ndi bi'odla'híi bigha Bik'ehgo'ihí'nań dábik'ehyú át'éhi biñii. ²⁹ Ya' Bik'ehgo'ihí'nań Jews daanliinǐi zhá daabokaahíi nlii née? Doo Jews daanlii dahíi aldó' daabokaahíi nlii ya'? Ha'oh, doo Jews daanlii dahíi aldó': ³⁰ Bik'ehgo'ihí'nań dała'á nlii, áík'ehgo nnee

circumcise ádaabi'deszaahíí bi'odlạ'híí bighạ Bik'ehgo'ihì'nań dábik'ehyú ádaat'éhi daabilnii doleeł, ła'íí doo circumcise ádaabi'deszaa dahíí alđó' bi'odlạ'híí bighạ dábik'ehyú ádaat'éhi daabilnii doleeł. ³¹ Ágádaan'niigo begoz'aaníí doo ílł dago ádaahiidle' née? dah, da'anii doo ágát'éé da, áídá' begoz'aaníí nłdzilgo ádaanlzi.

4

¹ Áík'ehgo Abraham, bits'ą'dí' daadihe'na'íí, nt'é daan'niigo baa nadaagohiilni' doleeł? ² Abraham dabíí nłt'éégo ánát'jłłhíí bighạ Bik'ehgo'ihì'nań dábik'ehyú át'éhi yilnii lẹk'eyúgo, áí bighạ ída'odlłí doleeł ni'; ndi doo Bik'ehgo'ihì'nań binadzahgee ágát'éé da lẹk'e. ³ Bik'ehgo'ihì'nań biyati' bek'e'eshchiiníí nt'é nii? Abraham Bik'ehgo'ihì'nań yosdląąđ, áík'ehgo bi'odlạ'híí bighạ dábik'ehyú át'éégo bá hótag lẹk'e, nii. ⁴ Hadín na'iziidi bich'j' na'i'niiłí doo baa ch'oba'go nahi'niił da, ndi binasdziidhíí bighạ bich'j' nahi'niił. ⁵ Áídá' Bik'ehgo'ihì'nań doo bik'ehyú ádaat'ee dahíí ch'ínáyihiniilhi at'éé, hadín án yodląąhíí bi'odlạ' bee dábik'ehyú át'éégo bá hótag, doo nłt'éégo ánát'jłłhíí bighạ da. ⁶ Da'áík'ehgo nnee doo nłt'éégo ánát'jłłhíí bighạ da Bik'ehgo'ihì'nań dábik'ehyú át'éégo bá yółtagíí biyaa gozhóqo David alđó' yaa k'e'eshchj, ⁷ Gánłgo, Hadín doo bik'ehyú ánadaat'jłł dahíí bighạ baa nádaagodešt'ąą, ła'íí binchq'íí bá k'e'oldeehíí biyaa daagozhq' le'. ⁸ Nnee binchq'íí nohweBik'ehń doo bá yółtag dahíí biyaa gozhq' le', nii, David. ⁹ Ya' nnee circumcise

ádaabi'deszaahíí zhá ágát'éégo biyaa gozhóó le'
 bíldi'níí nées? Doo circumcise ádaabi'deszaa dahíí
 áldó' nées? Abraham bí'odlā'híí bighā dábik'ehyú
 át'éégo bá hótāg lēk'e daan'níí. ¹⁰ Dadá' bich'í'
 ágot'éhi? Doo hwahá circumcise ábi'dilne' dadá'
 nées? Nées bikédí'go nées? Doo bikédí'go da, áídá' doo
 hwahá circumcise ábi'dilne' dadá'. ¹¹ Abraham
 circumcise ábi'deszaahíí biká'skałhíí k'ehgo
 bí'odlā'íí bee dábik'ehyú át'ééhíí bebígózi, áídá' doo
 hwahá circumcise ábi'dilne' dadá' bí'odlā' golíí ní';
 da'odlaaníí dawa doo circumcise ádaabi'deszaa
 da ndi bitaa nlíí doleelgo; áí áldó' dábik'ehyú
 ádaat'eehíí bá daahótāg doleelhíí bighā: ¹² Nnee
 circumcise ádaabi'deszaahíí áldó' bitaa nlíí, áí doo
 dá circumcise ádaabi'deszaahíí zhá bighā da, ndi
 nohwiTaa Abraham bí'odlā'ihíí yikísk'eh hikahíí
 bighā áldó', án doo hwahá circumcise ábi'dilne'
 dadá' bí'odlā' golííníí áldishníí. ¹³ Bik'ehgo'ihí'nań
 Abraham lá'íí bits'á'dí' hadaakínolt'aaníí
 ní'gosdzán daabíyées doleelgo yee bāngon'áá
 ní', ndi doo begoz'aaníí yikísk'eh ádaat'eehíí
 bighā da, bí'odlā'íí biláhyú dábik'ehyú ádaat'eehíí
 bighā. ¹⁴ Bik'ehgo'ihí'nań yegos'aaníí yikísk'eh
 ádaat'eehíí zhá Bik'ehgo'ihí'nań yāngon'ááníí
 daabíyées doleelyúgo, odlā'ihíí da'ííiné hileeh,
 lá'íí Abraham bāngont'ááníí doo ílíí da hileeh:
¹⁵ Begoz'aaníí golííyúgo nnee doo yikísk'eh ádaat'ee
 dahíí yiniidaagodile': begoz'aaníí da'ádihyúgo
 begoz'aaníí bíł nach'ighaahíí áđih. ¹⁶ Áí bighā
 da'odlaaníí zhá, Bik'ehgo'ihí'nań bíłgoch'oba'íí
 biláhyú, Abraham bāngont'ááníí daabíyées doleel;
 Abraham bits'á'dí' hadaakínolt'aaníí dawa
 Bik'ehgo'ihí'nań Abraham yāngon'ááníí daabíyées

doleek; doo hadíí begoz'aaníí daayotá'híí zhá da, ndi Abraham k'a'at'éégo da'odlaaníí aldó'; án daanohwigha da'ohiidlaaníí daanohwitaa nlii. ¹⁷ (Bik'ehgo'ihí'nań Abraham gáyihniigo bek'e'eshchii, Nnee iltah at'éégo hadaazt'i'íí bitaa nliigo ánishlaa, yihni,) Abraham Bik'ehgo'ihí'nań yodlaahíí bigha áyihniigo yágon'áá lək'e, Bik'ehgo'ihí'nań, nanezna' n'íí nádaayihil'nahíí, la'íí doo daagolíí da n'íí daagolíigo ádaile'íí nlíni: ¹⁸ Abraham hastiin nliigo doo bá ichii da ndi Bik'ehgo'ihí'nań yodlaago án bits'á'dí' t'ah nyohohíí, Nits'á'dí' láá doleek, bildo'niidhíí k'ehgo nnee láago iltah at'éégo hadaazt'i'íí bitaa nlii doleelgo. ¹⁹ Abraham dała'á gonenadín hak'e shii bilegodzaago bits'í daztsaahíí k'ehgo adzaa, la'íí bi'aa, Sarah, doo ilchii da, ágát'éé ndi Abraham aí doo yaa natsekees da, áidá' bi'odla' doo t'aazhi' bagodeyaa da lək'e: ²⁰ Bik'ehgo'ihí'nań bāgon'ááníí doo t'aazhi' natsíná'íkeesgo yodlaa da; áidá' Bik'ehgo'ihí'nań ya'ihénzigo bi'odla'íí nldzil silii; ²¹ Bik'ehgo'ihí'nań hadíí yee bāgon'ááníí ye'ile'go yinel'aahíí Abraham da'anii yígótsi lək'e. ²² Áík'ehgo bi'odla' golíihíí bigha Bik'ehgo'ihí'nań dábik'ehyú át'ehi yihni. ²³ Áidá' áyihniihíí doo dabíí zhá bee bá k'e'eshchii da; ²⁴ Ndi néé aldó' nohwá bek'e'eshchii, néé Jesus nohweBik'ehn daztsaadí' naadiidzaago ábíílaahíí daahohiidlaaníí aldó' nohwá hótag doleek; ²⁵ Jesus nohwi'at'e' ncho'híí bigha zesdii, ch'ínānohwiñihíí bigha naadiidzaago ábi'delzaa.

5

¹ Áík'ehgo da'osiidlaadhíí bigha nohwinchó'íí bits'á'zhí' ch'ínánohwinilgo Jesus Christ nohweBik'ehń biláhyú Bik'ehgo'ihí'nań nkegohen'ááníí yee nohwineł'íí: ² Jesus biláhyú nohwi'odla'íí bee Bik'ehgo'ihí'nań bilgoch'oba'íí goz'aq yune' hah'agóót'i'go nohwá alzaa aldó', áí biyi' yune' nasiidzi, la'íí Bik'ehgo'ihí'nań ízisgo ye'at'ééhíí lahdí' nohwíyée doleekíí ndaahóndliigo baa nohwił daagozhóq. ³ Doo da'ái zhá da, Christ bigha nohwiniidaagonł'ée ndi baa nohwił daagozhóq; koniigonł'éeéhíí kóni' k'eh ách'íłsiníí ákółsihíí bidaagonłzihíí bigha; ⁴ La'íí kóni' k'eh ách'íłsiníí ko'at'e' nł'éeego áyíłsi, la'íí ko'at'e' nł'éeéhíí Bik'ehgo'ihí'nań ízisgo ye'at'ééhíí lahdí' kóyée doleekíí nch'ohígo ákółsi: ⁵ La'íí Holy Spirit nohwaidin'ááníí biláhyú Bik'ehgo'ihí'nań bił daanjóqhíí nohwijíí behalk'íłhíí bigha áí ndaahóndliihíí begolne', áík'ehgo doo baa yádaandzi da doleel. ⁶ Doo hagog'éeego ích'odaahi'nii dadá', Bik'ehgo'ihí'nań t'ah doo daadinłzi dadá', da'áígee biká' ngonyáágo Christ nohwá daztsaa. ⁷ Nnee dávik'ehyú at'ééhíí ndi doo hadín yá datsaah at'ée da; dagohíí la' nnee nł'éeego at'ééhíí yá datsaah shij. ⁸ Áídá' t'ah nchó'go ádaant'eedá' Christ nohwá daztsaa, áí bee Bik'ehgo'ihí'nań bił daanjóqhíí nohwił ch'r'nah áyíłlaa. ⁹ Áík'ehgo bidil bee Bik'ehgo'ihí'nań binadzahgee dávik'ehyú ádaant'ee daasiidliigo, da'aniigo án binkááyú Bik'ehgo'ihí'nań bihashke'íí bee nohwiniidaagodilne' doleel n'íí bits'á'nohwide'nił. ¹⁰ T'ah Bik'ehgo'ihí'nań

bi'ina' daandliidá' biYe' daztsaahíí bee bił k'íí nádaasiidlii lək'eyúgo, áí bitisgo bił k'íí daasiidliigo biYe' nohwiyi' hiṇaahíí bigha hasdánohwiido'nił.

¹¹ Doo áí zhá da, Jesus Christ nohweBik'ehń biláhyú Bik'ehgo'ihí'nań baa nohwił daagozhóq, da'án biláhyú Bik'ehgo'ihí'nań bił k'íí nádaasiidlii.

¹² Díí k'ehgo nko ágót'iid, nṇee dała'á, Adam holzéhi, bee ni'gosdzán biká' nchq'íí la'íí nchq'íí biláhyú da'itsaahíí bengonyáá; áík'ehgo nṇee dawa da'itsaahíí bee bich'í' godeyaa, nṇee dawa nchq'go ánadaat'iiłhií bigha: ¹³ (Bik'ehgo'ihí'nań yegos'aaníí doo hwahá alṇe' dadá' nchq'íí ni'gosdzán biká' benagowaa, ndi begoz'aaníí da'ádihyú nṇee nchq'go ádaát'iid ndi doo bándagot'a' da. ¹⁴ Áídá' Adam dehezna'dí' Moses naghaazhi' da'itsaahíí bik'ehgo nagowaa lək'e, nṇee Adam iksiihíí k'ehgo doo da'iksiih da ndi; Adam da'itsaah zhiṇéégo nṇee dawa yá sizii lək'e, ndi la' dogaał doleehíí ihí'na zhiṇéégo nṇee dawa yá hizi'.

¹⁵ Bik'ehgo'ihí'nań daazhógo kainé'íí doo Adam iksiihíí bił lək'tee da: nṇee dała'á, Adam holzéhi, iksiihíí bigha nṇee láágo da'itsaahíí bee bich'í' godeyaa, áídá' áí bitisgo Bik'ehgo'ihí'nań biłgoch'oba'íí la'íí áí biláhyú kainé'íí, nṇee dała'á Jesus Christ holzéhi biláhyú, nṇee láágo ihí'naahíí yaa daidez'aa. ¹⁶ La'íí daazhógo kaa hi'né'íí doo áí nṇee nchq'go adzaa n'íí áile'íí bił lək'tee da: áí nṇee dała'á iksiihíí bił ch'ígódeehgo áile', ndihíí láágo nda'hesiidá' daazhógo kaa hi'né'íí Bik'ehgo'ihí'nań binadzahgee dábikeyú ádaach'it'éégo áile'. ¹⁷ Áík'ehgo nṇee dała'á, Adam holzéhi, iksiihíí bigha da'itsaahíí

bik'ehgo nagowaa, áí n̄nee dała'á binkááyú; áí bitisgo n̄nee dała'á, Jesus Christ holzéhi, binkááyú n̄nee Bik'ehgo'ihí'nań bilgoch'oba'íi dážhó ch'ída'izkaadí daayit'íih, ła'íi dábik'ehyú ágót'eehíi daazhógo kainé'íi áldó' daayit'íih, áík'ehgo dawahá yitis daanlįgo daahinaa doleel.)

¹⁸ Áík'ehgo n̄nee dała'á ilsiihíi bighą n̄nee dawa baa yá'iti'go bil ch'ígódeeh; ła'íi n̄nee dała'á dábik'ehyú át'éeíi biláhyú Bik'ehgo'ihí'nań binadzahgee n̄nee dawa dábik'ehyú ádaat'eego daahinaa doleel, áí Bik'ehgo'ihí'nań daazhógo n̄nee yaa daidez'áni at'éé. ¹⁹ N̄nee dała'á doo áldi'n̄iiyú át'ée dahíi bee łąągo doo bik'ehyú ádaat'ee da daasilį, da'áík'ehgo n̄nee dała'á áldi'n̄iiyú át'éeíi bee łąągo dábik'ehyú ádaat'eego ádaadoln̄iil. ²⁰ Jews bich'į' begoz'aaníi bengonyáągo nda'įlsiihíi łąą silį. Áídá' nda'įlsiihíi łąą silįyú Bik'ehgo'ihí'nań bilgoch'oba'íi itisgo łąągo begoz'ąą: ²¹ Nda'įlsiihíi bighą da'itsaahíi bik'ehgo nagowaa lėk'e, da'áík'ehgo dábik'ehyú ágót'eehíi bee Bik'ehgo'ihí'nań bilgoch'oba'íi bik'ehgo nagowaa, ła'íi n̄nee Jesus Christ nohweBik'ehń biláhyú ihí'ńa doo ngonel'ąą dahíi yee daahinaa doleel.

6

¹ Nt'é daan'n̄ii doleel áídá'? Ya' Bik'ehgo'ihí'nań bilgoch'oba'íi łąągo begoz'ąą doleelhíi bighą nchq'íi dayúwehyú baa nahiikai doleel née? ² Dah, da'an̄ii doo ágát'ée da. Hagót'éégo nohwinchq'íi bich'į' dasiitsąądá' dayúwehyú nchq'íi biyi' nahiikai doleel? ³ Ya' díi doo bídaagonolsį da née? Daanohwigha baptize ádaanohwi'deszaahíi

Jesus Christ bił dała'á daasiidliigo, baptism bee án bił dasiitsaahi at'éé. ⁴ Áík'ehgo lebi'doltijihí k'ehgo baptism bee bił dasiitsaadi' bíi bił lenohwido'nil: áík'ehgo nohwitaa binawod dák'a'at'éhi bee Christ daztsaadi' naadiidzaahí k'ehgo néé aldó' nohwe'ina' áníidégo ánálzaahí bikísk'eh hiidaalgo dábik'eh. ⁵ Áík'ehgo Jesus bił dała'á daasiidliigo bił dasiitsaada' dabií daztsaadi' naadiidzaagee aldó' dała'á bił daandlii doleek: ⁶ Díínko bídaagonlzi, nohwinchó'í be'ádaant'eehí dawa bił ch'ihideeh doleelgo, la'íi nchó'íi doo dayúweh bi'isna' daandlii da doleelhí bigha nchó'íi be'ádaant'ee n'íi tsj'ikna'áhi biká' Christ bił bínohwi'deskał. ⁷ Hadín daztsaahí nchó'íi doo dayúweh bi'isna' nlii da. ⁸ Néé Christ bił dasiitsaayúgo, bił daahin'naa doleelgo daahohiidlaq: ⁹ Christ daztsaadi' naadiidzaago doo dananáttsaah dago bídaagonlzi; da'itsaahí doo dayúweh botą' da. ¹⁰ Jesus nchó'go ágot'eehí bigha daztsaa, dałandigee aal layiilaago: áídá' hiñaahí Bik'ehgo'ihí'nań zhińéégo hiña. ¹¹ Da'áík'ehgo ídaa natsídaahkees, nohwíi aldó' nchó'go ágot'eehí bich'j' dasohtsaa, áídá' Jesus Christ biláhyú Bik'ehgo'ihí'nań bá daahinohnaa. ¹² Ái bigha nohwits'í datsaahí doo nchó'íi bich'j' bił ch'í'notijih hela', ágádaanoht'eeyúgo nchó'íi nohwebik'eh doleel, nohwits'í nchó'go hádaat'iiníi doo bikísk'eh ádaanoht'ee da le'. ¹³ Nohwits'í doo la' ndi bee nchó'go ágot'eehí bich'j' bídaalnaa da le', doo bee nchó'go ádaanoht'ee da le': áídá' nnee nanezna'dí' naadiikaihí k'a'at'éégo nohwinchó'hí bigha nanesona' ndi k'adíi hasdáhkaigo daahinohnaa, áík'ehgo

Bik'ehgo'ihí'nań bich'í' ídídaal'naa le', la'íi nohwits'í dawa Bik'ehgo'ihí'nań bich'í' bídaalnaa le', áí bee dábik'ehyú ádaanoht'ee le'. ¹⁴ Begoz'aaníi doo nohwebik'eh da, áídá' Bik'ehgo'ihí'nań bilgoch'oba'íi nohwebik'ehi at'éé: áík'ehgo nchq'íi doo dayúweh nohwebik'eh da le'. ¹⁵ Hago'at'éé áídá'? Begoz'aaníi doo nohwebik'eh da, áídá' Bik'ehgo'ihí'nań bilgoch'oba'íi nohwebik'ehíi bigha ya' dayúweh nchq'go ánádaahiit'íi née? Dah, da'aníi doo ágát'éé da. ¹⁶ Ya' díinko doo bídaagonoŋi da née? Hadín bikísk'eh ádaanoht'ee doleełhíi bigha baa ídaadesoht'aayúgo, áí bánada'ohsiidhi at'éé; nchq'íi baa ídaadesoht'aayúgo da'itsaahíi nohwiadahyú begoz'aq, áídá' Bik'ehgo'ihí'nań baa ídaadesoht'aayúgo dábik'ehyú ágot'eehíi nohwiadahyú begoz'aq. ¹⁷ Áídá' Bik'ehgo'ihí'nań ba'ihégosi, lah nchq'go ágot'eehíi bánada'ohsiid ni', ndi yati' bee nohwił ch'ígót'áaníi nohwijíidí' bikísk'eh ádaanoht'ee daasoljii. ¹⁸ Áík'ehgo nchq'íi doo hagog'éégo be'ádaanoht'ee da daasoljiihíi bigha dábik'ehyú ágot'eehíi bánada'ohsiidíi daasoljii. ¹⁹ Yati' dabígózinéhi bee yashti', doo áík'ehgo yashti' dayúgo doo nohwił ígózí da doleeł ni': nohwits'í la' bee nchq'go na'idáhi la'íi nchq'go ágot'eehíi dayúweh ilk'edaahit'íi bich'í' ídídaal'naa ni'; k'adíi da'ágát'éégo nohwits'í dawa bee dábik'ehyú ágot'eehíi bich'í' ídídaal'naa le', áík'ehgo nt'éégo hadaanoht'eehíi doleeł. ²⁰ Nchq'go ágot'eehíi bánada'ohsiidá' dábik'ehyú ágot'eehíi doo hagog'éégo be'ádaanoht'ee da ni'. ²¹ Ánádaahit'íidíi k'adíi bik'ee ídaayádaanoht'eehíi nt'é bee daasoht'íid? Ágádaat'eehíi ałgee

da'itsaahíí begoz'aa. ²² Áídá' k'adíí nchq'íí doo hagot'éégo be'ádaanoht'ee da, la'íí Bik'ehgo'ihí'nań bánada'ohsiidíí daasolij, áík'ehgo nht'éégo hadaanohwidile', áí aalgee yaaká'yú dahazhí' ihí'naahíí begoz'aa. ²³ Konchq'íí da'itsaahíí bidená nahi'niik, áídá' Bik'ehgo'ihí'nań dahazhí' ihí'naahíí kaidoné', Jesus Christ nohweBik'ehń biláhyú.

7

¹ Shik'ííyú, (begoz'aaníí bídaagonolsini nohwich'í' k'e'eshchii,) begoz'aaníí nnee dánehena'zhí' yebik'ehgo bídaagonolsi. ² Isdzán biká' t'ah hínaago yike'zhí' nliigo begoz'aa; áídá' biká'íí daztsaayúgo dábiini'yú át'éé hileeh. ³ Áík'ehgo biká'íí hínaadá' la' nnee yil naná'nááyúgo, nant'í' naghaa daayihni doleel: áídá' biká' daztsaayúgo dábiini'yú át'éé; áík'ehgo la' nnee yil naná'nááyúgo doo nant'í' naghaa da. ⁴ Áík'ehgo shik'ííyú, Christ daztsaahíí bigha nohwíí bil dała'á daasolijgo begoz'aaníí doo nohwenábik'eh dago bich'í' dasohtsaq; la'ihíí bíyée daanohtli doleelgo, án daztsaadi' naadiidzáhi nlii, áík'ehgo nht'éégo ágot'eehíí Bik'ehgo'ihí'nań bá ádaahiidle'. ⁵ Nchq'go be'ádaant'eehíí nohwebik'ehgo daahi'naadá' begoz'aaníí nchq'go hádaahiit'iiníí nohwiyi' hizí'go áyíílaahíí nohwits'í yiyi' na'iziid ní', áík'ehgo nchq'go ánadaahiit'íihíí bigha da'itsaahíí bee nohwich'í' goz'aa ní'. ⁶ Jews bich'í' begoz'aaníí bi'isna' daandliigo nohwotq' n'íí bits'á'zhí' nane'na'go, k'adíí begoz'aaníí bits'á'zhí' ch'ínánkai; doo begoz'aaníí ilk'idá' bek'e'eshchii

n'íí nanohwílaágo Bik'ehgo'ihí'nań bá nada'idziid da, áídá' Holy Spirit nanohwílaágo nada'idziid. ⁷ Nt'é daan'nii doleeł áídá'? Begoz'aanii nchq'íí bíł dálekt'ee née? Dah, da'anii doo ágát'éé da. Begoz'aanii da'ádihyúgo nchq'íí doo bigonsi da doleeł ni': begoz'aanii, Doo dawahá ídáhánt'íi da le', doo shíłnii dayúgo, dawahá ídáhách'ít'íiní doo bigonsi da doleeł ni'. ⁸ Áí bengot'áanii, Doo dawahá ídáhánt'íi da le', shíłniigo dayúwehégo ídáhásht'íigo áshíílaa. Begoz'aanii áníihí doo hwahá bigonsiíh dadá' nshchq'yúgo ndi doo bigonsi dahíí bigha nchq'íí shich'í' daztsáni k'ehgo at'éé ni'. ⁹ Lah begoz'aanii doo bigonsi dago hinshnaa ni': áídá' bengot'áanii bigosíłsijdá' nchq'íí híina', áík'ehgo nchq'íí baa nannaayúgo ndizohíli at'éé shíłniigo shizes-híihí k'ehgo at'éé. ¹⁰ Áík'ehgo bengot'áanii, da'ái ihí'naahíí shainé' doleeł n'íí, da'itsaahíí shá áyíílaago bigosíłsijd. ¹¹ Bengot'áanii nashílaágo nchq'íí shich'í' nazhch'a', la'íí bee shidizesdij. ¹² Áík'ehgo begoz'aanii dilzih, la'íí bengot'áanii dilzih, dábik'ehyú at'éé, la'íí nlt'éhi at'éé. ¹³ Áík'ehgo ya' áí nlt'éhihí da'itsaahíí shá áyíílaa née? Dah, da'anii doo ágát'éé da. Áídá' nehíłsídá' begoz'aanii doo bikísk'eh ánsht'ee da ni', áík'ehgo begoz'aanii da'itsaahíí shángot'áá, nchq'íí da'anii nchq'íí at'éégo bigózi doleełhíí bigha begoz'aanii alzaa; áík'ehgo bengot'áanii bíláhyú nchq'íí dázho itisyú nchq'go hileeh. ¹⁴ Begoz'aanii yaaká'dí'hi at'éégo bídaagonlzi: áídá' shíí nchq'go be'ánsht'eehíí bigha nchq'íí bich'í' nashi'dehezni. ¹⁵ Nt'é bigha ánasht'íihí doo bigonsi da: doo hasht'íyú ánasht'íi da; áídá' shíł

nchq'íi be'ánasht'íi. ¹⁶ Doo hasht'íyú ánasht'íi dago begoz'aaní bee nshchq'íi bígosílsíid, áík'ehgo begoz'aaní aníihíi nkt'éé láá, dishnii. ¹⁷ Áík'ehgo doo dashíi ánasht'íi da, ndi nchq'i shiyi' golíiníi ánát'íi. ¹⁸ Doo nkt'ééhíi shiyi' golíi dago bígonsi (dashíi she'at'e'íi áldishnii:) dávik'ehyú ánsht'eego hasht'íi ndi be'ánasht'íihí doo hagot'éégo be'ánash'ne' da. ¹⁹ Nkt'ééhíi be'ánasht'íi go hasht'íihí doo be'ánasht'íi da: áidá' nchq'íi doo hasht'íi dahíi zhá be'ánasht'íi. ²⁰ Doo hasht'íyú be'ánasht'íi dayúgo doo dashíi ánasht'íi hasht'íigee nchq'íi shiyi' golíiníi ánát'íi. ²¹ Díinko be'ánsht'eego bígosílsíid, nkt'ééhíi be'ánasht'íi hasht'íigee nchq'íi shidáhgee begoz'aa. ²² Shijíi yune' Bik'ehgo'ihí'nań yegos'aaníi nkt'éé, ídildish'nii: ²³ Áidá' ídidistsaago díinko bígosílsíid, shits'í nchq'go hádaat'iiníi shinatsékees nkt'ééhíi yil nagonlkaad, áík'ehgo shiyi'yú nchq'íi bi'isna' nshlíggo áshílsi. ²⁴ Nnee débaagoch'oba'ihíi nshlíni láa! Díi shijíi biyi' nchq'íi shizilheehíi hadín yits'á'shílteeh? ²⁵ Bik'ehgo'ihí'nań zhá, Jesus Christ nohweBik'ehń biláhyú láá, aí bigha Bik'ehgo'ihí'nań ba'ihénsi. Áík'ehgo dashíi shinatsékeesíi bee Bik'ehgo'ihí'nań yegos'aaníi bikísk'eh ánsht'ee; áidá' shits'í be'ánsht'eehíi nchq'íi zhá bikísk'eh ánsht'ee.

8

¹ Áík'ehgo k'adíi Christ Jesus biyi' daanlíni, bigha bil ch'ígódeeh doleekíi da'ádih, aí doo bi'at'e' nchq'íi yikísk'eh ádaat'ee da, áidá' Holy Spirit zhá yikísk'eh ádaat'ee. ² Christ Jesus biyi' nshlíggo, Holy

Spirit behinsh_naahíí binawodíí nch_o'íí binawodíí bee dastsaa_n dolee_l n'íí yits'á' shinkíí. ³ Jews bich'í' begoz'aaníí nch_o'go be'adaant'eehíí bigha_n doo nalwod da silíí, áík'ehgo begoz'aaníí doo áyóléh át'éé da n'íí Bik'ehgo'ihí'na_n áyíílaa, án dabíí biYe' nohwits'í nda'íksiihíí k'ehgo at'éégo nohwinch_o'híí bigha_n yin'a', áík'ehgo nch_o'íí nohwits'í yiyi' golííníí bíl ch'ígódeeh dolee_lgo bángot'áá: ⁴ Néé doo nohwi'at'e' nch_o'íí bikísk'eh ádaant'ee da, áídá' Holy Spirit zhá bikísk'eh ádaant'eehíí bigha_n begoz'aaníí dábik'ehgo anííhíí bikísk'eh ádaant'ee. ⁵ Hadíí dabíí bi'at'e' yikísk'eh ádaat'eehíí bits'í hádaat'iiníí zhá yaa daabiini'; áídá' Holy Spirit yikísk'eh ádaat'eehíí Holy Spirit hádaat'iiníí yaa daabiini'. ⁶ Ko'at'e' nch_o'íí bikísk'ehyú ágot'eehíí baa koni'íí da'itsaahíí bee ká goz'áá; áídá' Holy Spirit bikísk'ehyú ágot'eehíí baa koni'íí ihí'naahíí la'íí ílch'í'gont'ééhíí bee ká goz'áá. ⁷ Hadín bi'at'e' nch_o'íí yikísk'ehyú ágot'eehíí yaa biini'íí Bik'ehgo'ihí'na_n yik'enníih: Bik'ehgo'ihí'na_n yegos'aaníí doo ye'at'éé da, da'aníi doo áonéh át'éé da. ⁸ Áík'ehgo hadín dabíí bi'at'e'íí yikísk'eh ádaat'eehíí doo hagot'éégo Bik'ehgo'ihí'na_n yíl daagoyíshóni at'éé da. ⁹ Áídá' nohwíí doo nohwi'at'e' nch_o'i bikísk'eh ádaanoht'ee da, áídá' Holy Spirit yikísk'eh ádaanoht'ee, Bik'ehgo'ihí'na_n biSpirit da'aníi nohwiyi' golííyúgo. Nnee la' Christ biSpirit doo da'aníi biyi' golíí dayúgo, án doo Christ bíyéé nlii da. ¹⁰ Christ nohwiyi' golííyúgo, nohwits'í nanne' ndi Holy Spirit biláhyú daahino_nnaa, dábik'ehyú ádaanoht'eego ánohwilaahíí bigha_n.

11 Jesus daztsaadi' naadiidzaago áyílaahíí biSpirit nohwiyi' golíyyúgo, Christ daztsaadi' naadiidzaago áyílaahíí biSpirit nohwiyi' golííníí biláhyú nohwits'í datsaah doleeíí aldo' hinaago ánáidle'. 12 Áí bigha, shik'íyú, doo nt'é bigha nohwi'at'e' nchq'íí bikísk'eh ádaant'ee da. 13 Dánohwíí nohwi'at'e' bikísk'eh ádaanoht'eeyúgo nanohne': áídá' nohwi'at'e' nchq'íí Holy Spirit bee nadaaltseedyúgo da'anii daahinohnaa. 14 Bik'ehgo'ihí'nań biSpirit nadaabiilaahíí dawa, áí da'anii Bik'ehgo'ihí'nań bichagháshé daanlíni ádaat'ee. 15 Holy Spirit biláhyú Bik'ehgo'ihí'nań bichagháshé daasiidlíj, áík'ehgo k'adíí doo isnah binant'a' yédaaldzidhíí k'ehgo Bik'ehgo'ihí'nań bédaahiildzid da, áídá', Ábba, shiTaa, daabih'nii. 16 Bik'ehgo'ihí'nań bichagháshé daandlíjgo nohwíjii yune' Holy Spirit dabíí nohwił nadaagolní': 17 Bichagháshé daandlíjyúgo Bik'ehgo'ihí'nań bíyééhíí nohwíyée doleeł, néé hik'e Christ bilgo; Christ bil nohwiniidaagonł'ée lék'eyúgo, dabíí bil dała' ízigo be'ádaant'eego ádaanohwi'dolníł. 18 Yunáasyú baa gozhóóníí nohwádihyú goz'aaníí ch'í'nah ádolníł, áí baa natseskeesgo díí jíggo nyee'i biyi' nashaahíí doo shił hago'at'ée da. 19 Dawa Bik'ehgo'ihí'nań áyílaahíí Bik'ehgo'ihí'nań bichagháshé da'anii bíyéégo ch'í'nah ádolníłhíí dázho yiká daadéz'íggo biba' ádaat'ee. 20 Dawahá alzaahíí doo nt'é da'ílíí dago alzaa, doo hádaat'íjhií bigha da, áídá' ágádaat'eego Bik'ehgo'ihí'nań bándagoz'aa, ágát'ée ndi díínko Bik'ehgo'ihí'nań nyohíí; 21 Dawahá alzaahíí da'ílíí hileeh di'nii

ndi bits'á'zhì' hasdádokah, Bik'ehgo'ihì'nañ
 bichagháshé baa gozhóq doleelgo da'itsaahíí
 yits'á'káhíí k'ehgo dawahá alzaahíí alldó' da'ilíí
 hileehíí yits'á'dokah. ²² Dawa alzaahíí dała'
 bil na'dini'go ik'idi'nii, díí jji t'ah ágát'éégo
 bídaagonlzi. ²³ Áídá' doo aí zhà da, néé dó',
 Bik'ehgo'ihì'nañ bichagháshé daandliigo ch'í'nah
 ádaanohwi'dolniiigo nohwits'í la'i ánalnéh doleehíí
 biba' ádaant'eeda' ik'ida'n'nii, néé Holy Spirit
 nohwiyi' na'iziid nkegonyaahíí ndi ik'ida'n'nii.
²⁴ Díí nlt'éhi ndaahóndliigo hasdánohwi'do'nii:
 nlt'éhi ch'o'iiyúgo doo nt'é bigha nnach'ódlíí
 da: hadín nt'éhéta yiltsaayúgo nt'é bigha
 dayúweh nyihoíí doleel? ²⁵ Áídá' nt'éhéta doo
 daahiit'ji dahíí ndaahóndliiyúgo, hada'ólniiigo
 biba' ádaant'ee. ²⁶ Ágát'éégo doo daanldzil dagee
 Holy Spirit nohwich'oniih: nt'é bigha da'ohiikaah
 doleehíí doo bídaagonlzi da ndi Holy Spirit dabíí
 nohwá okaah, néé ch'éh ádaan'niihíí bigha
 ik'eda'n'niigo. ²⁷ Holy Spirit nnee Bik'ehgo'ihì'nañ
 báhadaadeszaahíí yá okaah, Bik'ehgo'ihì'nañ
 hát'jiihíí k'ehgo okaahíí bigha Bik'ehgo'ihì'nañ,
 kojii yune' nantaahíí, Holy Spirit binatsekeesíí
 yígótsi. ²⁸ Díínko bídaagonlzi, hadíí Bik'ehgo'ihì'nañ
 bil daanzhooníí, la'íí dabíí ngonlchiiigo yiká
 ádaanñiidíí dawa dała' nlt'éégo bá ádaalne'go áyítsi.
²⁹ Bik'ehgo'ihì'nañ nnee bíyéé doleehíí dabíntségo
 yídaagótsi, aí biYe' yedaakt'éégo ádaabidilne'go
 dabíntsé yengon'áá, biYe' bik'isyú láágo bíí dantsé
 naghaa doleehíí bigha. ³⁰ Bik'ehgo'ihì'nañ bíyéé
 doleehíí dabíntsé yídaagótsiníí yiká ádaanñiid:
 yiká ádaanñiidíí binchó'íí yits'á'zhì' ch'ínádaayiznil:

la'íí ch'ínádaayiznilíí ilch'í'daabi'dolniiigo
 yágon'áá. ³¹ Áík'ehgo nt'é daan'nii áídá'?
 Bik'ehgo'ihí'nań bíl daagohiit'iiyúgo, hadínshá'
 nohwich'í' na'iziidgo nohwaa gonnee doleel?
³² Bik'ehgo'ihí'nań dabíí biYe' ndi doo t'aaazhí'
 yota' dago daanohwigha nohwá nyinktííníí,
 da'án bíl dala' dawahá daazhógo nohwainé'
 go'íí. ³³ Nnee Bik'ehgo'ihí'nań yita'hazlaahíí
 hadín nt'é yik'izhí' yidi'aah? Bik'ehgo'ihí'nań
 dávik'ehyú ádaat'éhi yilnniidi at'éé. ³⁴ Hadín nohwił
 ch'ídaagógheehgo nohwándaago'aah áídá'? Christ
 Jesus doo nohwándaago'aah da, án nohwá daztsaa,
 áídí' daztsaadí' naadiidzaa, án Bik'ehgo'ihí'nań
 bigan dihe'nazhineégo dahsdaa, da'án aldó'
 nohwá ná'okaahi at'éé. ³⁵ Hadínshá' Christ
 bíl daanjoghíí yits'á'zhí' ánohwile'? Doo hadín
 da go'íí. Ya' nyee'íí biyi' hiikahíí Christ bíl
 daanjoghíí yits'á'zhí' ánohwile' née, ya' nohwich'í'
 nagont'ogíí née, ya' nohwiniidaagonł'ééhíí née,
 ya' shiná' góyéé'íí née, ya' nohwidiyágé ádiłhíí née,
 ya' ngodzidíí née, dagohíí ya' besh be'idiltłishé bee
 nohwidizideehíí née? ³⁶ Bek'e'eshchiiníí gáníigo,
 Níyéé daandliłhíí bigha nadaanohwi'ditseedgo
 o'í'ááh; dibelíí natseedgo bágoz'aahíí k'ehgo
 nohwaa natsídaats'ikees. ³⁷ Dah, díí dawa bee
 nohwich'í' ánágot'íł ndi, Christ bíl daanjoghíí
 biláhyú doo adzaayú itisgo daagonelnaa da.
³⁸ Da'anii bígonsí, doo nt'é Bik'ehgo'ihí'nań bíl
 daanjoghíí yits'á'zhí' nohwinoníł at'éé da,
 da'itsaahíí ndi, ihí'naahíí ndi, Bik'ehgo'ihí'nań
 binal'a'a yaaká'yú daagolíníí ndi, spirits ncho'íí
 binadaant'a'íí ndi, spirits binawodíí ndi, dák'ad

be'ágot'eehíí ndi, yunáásdí' nohwich'í' goldohíí ndi, ³⁹ Yudahyú ágot'eehíí hik'e yuyahyú ágot'eehíí ndi, nt'éhéta alzaahíí ndi, díí dawa doo Bik'ehgo'ihí'nań bíl daanjoo'íí yits'á'zhí' nohwinoníí at'éé da, Christ Jesus nohweBik'ehń biláhyú Bik'ehgo'ihí'nań bíl daanjoo.

9

¹ Christ binadzahgee da'aníí ádishníí, doo lélíshchoo da, da'aníí ádishníigo Holy Spirit shijíí yune' shíł nagolní', ² Doo shíł gozhóq da, shijíí dázho nńiih nt'éé. ³ Bígonedzaayúgo shik'íyú, bíl hat'í'í, hasdakáh doleelíí bighá Christ bits'á'dí' shíł ch'ígódeeh ndi nzhoo doleel ní': ⁴ Áí Israel hat'í'í daanlį; Bik'ehgo'ihí'nań bichagháshé daanlįigo baa daagodest'aa, la'íí Bik'ehgo'ihí'nań bits'á'idindláádíí yíl daanlį, la'íí Bik'ehgo'ihí'nań bíl lándagost'aa, yegos'aaníí alód' baa daidez'aa, hagog'éégo da'okaa doleelíí baa daadest'aa, la'íí Bik'ehgo'ihí'nań nlt'éégo ágot'eehíí nohwíyée doleel daayíłniigo yaa daagodez'aa; ⁵ Israel hat'í'í ilk'idá' nnee n'íí, Bik'ehgo'ihí'nań hadaabideznilíí, bits'á'dí' hadaakinolt'aa, áí bits'á'dí' Christ gozlįigo nnee silį, án dawa yitis nliį, Bik'ehgo'ihí'nań nliį, dahazhí' ba'ihégoş le. Doleelgo at'éé. ⁶ Bik'ehgo'ihí'nań Israel hat'í'í yágon'áání doo edehniigo baa natsekees da. Israel holzéhi bits'á'dí' hadaakinolt'aaníí Bik'ehgo'ihí'nań binadzahgee doo dawa da'aníí Israel hat'í'ihíí daanlį da: ⁷ La'íí Bik'ehgo'ihí'nań Abraham bits'á'dí' hadaakinolt'aaníí doo dawa hadaihezníl da: áídá' Abraham gáyíłniid, Niye' Isaac

bits'á'dí' lideshchiiníí zhá nichagháshé bíldi'níi doleel. ⁸ Díínko áldishníi, Abraham bits'á'dí' hadaakinolt'aaníí doo áí zhá bighá Bik'ehgo'ihí'nań bichagháshé bíł otag da: áídá' Bik'ehgo'ihí'nań Abraham yáńgon'áaníí bik'ehgo hadaakinolt'aaníí, áí da'aníi bichagháshé bíł otag. ⁹ Bik'ehgo'ihí'nań gáníigo Abraham yáńgon'áá, Kodí' lenágodzaago kú nánsdzaago ní'aa, Sarah, bizhaazhé ishkiin golíi doleel, níi lẹk'e. ¹⁰ Doo áí zhá da; áídá' Rebecca áldó' nnee, Isaac holzéhi, bits'á'dí' daadihe'na'i, yá hıltsaa silíi, ¹¹ (Bik'ehgo'ihí'nań dabíi bik'ehgo nnee hadaayinił, doo ánádaat'ııhíi bighá da, áík'ehgo Rebecca bichagháshé doo hwahá daagoleeh dadá', la'íi doo hwahá nt'éego dagohíi nchó'go ánádaat'ııł dadá', Bik'ehgo'ihí'nań Isaac hayıltıı bighanigolııhíi begolne' doleelgo,) ¹² Rebecca bíł nagosni', Dantsé nagháhihiı iké'yú nagmaahíi binal'a'a nliı doleel. ¹³ Bek'e'eshchiiníi gáníigo, Jacob shıl nzhqo ní', áídá' Esauhíi doo hasht'ıı da ní'. ¹⁴ Nt'é daan'nii áídá'? Ya' Bik'ehgo'ihí'nań doo dávik'ehyú át'éé da née? Dah, da'aníi doo ágát'éé da. ¹⁵ Bik'ehgo'ihí'nań Moses gáyılńii, Hadíi hádaasht'iiníi baa daach'oshba' doleel, la'íi hadíi hádaasht'iiníi baa tídaasht'ii doleel, níi. ¹⁶ Áík'ehgo nnee nt'é hát'ıınıı dagohíi nnee binawodíi doo bighá Bik'ehgo'ihí'nań habıltıı da, ndi bíłgoch'oba'ıı ch'ı'nah hileehíi bighá. ¹⁷ Bik'ehgo'ihí'nań biyati'ıı biyi' Pháraoh gáyılńii, Shinawodíi ninkááyú hit'ıı doleelhiı bighá, la'íi ní'gosdzán biká' dągoz'aa nt'éego shizhi' bígózi doleelhiı bighá nant'aago ániishlaa, níi. ¹⁸ Áík'ehgo Bik'ehgo'ihí'nań dabíi hát'ııgo la' yaa ch'oba',

áídá' ła' bijíí ntł'izgo ádaile'. ¹⁹ Gáshihnnii áídá',
 Nt'é bighą Bik'ehgo'ihí'nań t'ah nnee nchq'go
 ánát'ijłgo yik'izhi' di'aah? Bik'ehgo'ihí'nań nt'é
 hát'ííni doo hadín hago áyoléh át'éé da. ²⁰ Dah,
 nnee zhą níłni, hago'at'éégo Bik'ehgo'ihí'nań
 t'aązhi' bich'į' yánánłtih? Ábi'deszaahíí ábíłlaahíí,
 Nt'é bighą gát'éégo áshiinlaa, yilńii doleeł née?
²¹ Nnee goshtł'ish tús áile'íí goshtł'ish dała'á sitłégi
 yee tús íłnihií áile', ła'íí da'ái bee tús doo ilłi
 dahíí yee áile', ya' ái doo áile'go goz'aą da née?
²² Bik'ehgo'ihí'nań bihashke'íí ła'íí binawodíí
 ch'í'nah áile' hat'ijgo nnee bił ch'ígódeeh doleeł
 n'íí yá daagoho'aalgo nzaad godeyaa lęk'eyúgohíí,
 nt'é daan'ńii áídá'? ²³ Ła'íí dabíí bits'ą'dí' ízisgo
 ágot'eehíí ch'ída'izkaadí ch'í'nah áile'híí bighą
 hadín ái ízisgo ágot'eehíí dabíntsé yá ilch'į'golaahíí
 yaa ch'oba', ²⁴ Néé da'ái daandłi, nohwiká
 ádaanniidíí, doo Jews daanliinií yitahdí' zhą da,
 ndi doo Jews daanłi dahíí yitahdí' aldó'. ²⁵ Osee
 holzéhi binaltsoos biyi' Bik'ehgo'ihí'nań gáníí,
 Doo shichągháshé daanłi da n'íí shichągháshé
 bildishńii doleeł, ła'íí, Doo shił daanzhọq da
 n'íí shił daanzhọq bildishńii doleeł. ²⁶ Ła'íí,
 Shichągháshé doo daanohłi da, yilńii n'gee,
 da'áígee, Bik'ehgo'ihí'nań hínaahíí bichągháshé
 daanłi bildi'ńii doleeł, ńii. ²⁷ Esaias aldó' Israel
 hat'í'í yaa yadaakti'go gáníí lęk'e, Israel bits'ą'dí'
 hadaakinolt'aaní tunteel bahyú sáihíí k'ehgo ląą
 ndi ayáhągo zhą hasdádokah: ²⁸ NohweBik'ehn
 dábik'ehyú ánát'ijłgo binasdziidíí aął áile' doleeł,
 doo nt'ahgo da, án ni'gosdzán biká' nneehíí
 bándaağot'ááníí dáhahgo bándaağot'aahgo áile',

nii ni'. ²⁹ Esaias dabíntsédá' gánádo'niidgo, Bik'ehgo'ihí'nań nnee doo náhóltagyú biNant'a'íi doo bichagháshé ayáhágo nohwá ánáisíid dayúgo, Sódomgee daagolííní k'ehgo ádaant'ee doleel ni', lá'íi Gomórrah alzaahíi k'ehgo ádaanohwi'deszaa doleel ni', nniid. ³⁰ Nt'é daan'nii áídá'? Doo Jews daanlii dahíi dábik'ehyú ádaat'ee doleelíi doo yiká ádáát'íid da ndi Bik'ehgo'ihí'nań binadzahgee dábik'ehyú ádaat'ee daasilíi, bi'odlq' daagolííhíi bighq. ³¹ Áídá' Israel hat'i'íi begoz'aaníi biláhyú dábik'ehyú ádaat'ee doleelíi yiká ádáát'íid ndi ái begoz'aaníi yikísk'eh ádaat'eego ch'éh ádáát'íid. ³² Nt'éshq' bighq? Doo bi'odlq'íi yee yiká ádáát'íid dahíi bighq, áídá' begoz'aaníi bikísk'eh ádaant'eeyúgo dábik'ehyú ádaant'ee doleel daanzigo ch'éh yiká ádáát'íid. Ái Christ doo daayodlqá dahíi bighq tsée bighq nach'igeehíi daineztalhíi k'ehgo ye'adaat'ee lèk'e; ³³ Bek'e'eshchiiníi biyi' Bik'ehgo'ihí'nań gáníigo, Isqá, Sion gee tsée bighq nach'igeehíi, tsée ts'iztalgo nach'ikaadíi nnsh'aah: hadín bodlqáhíi doo hant'é yik'ee ídaayándzì doleel, nii.

10

¹ Shik'íiyú, shijíi yune' dázho hasht'íi, Israel hat'i'íi hasdádokahgo, lá'íi ái bighq Bik'ehgo'ihí'nań náhoshkqah. ² Díi bígonsigo baa nagoshni', Bik'ehgo'ihí'nań yich'í dahdaanldqhgo hádaat'íi ndi hagot'éégo bich'í ách'ít'ééhíi doo yídaagolsi da. ³ Hagot'éégo Bik'ehgo'ihí'nań nnee dábik'ehyú áile'íi doo yídaagolsi dago, dabíi dábik'ehyú ídaadilne'go yiká ádáát'íidgo, hagot'éégo

Bik'ehgo'ihí'nań nnee dábik'ehyú áile'íi doo yaa ídaadest'ąą da. ⁴ Christ ch'odlaąyúgo doo dayúweh Jews bich'í' begoz'aaníi bikísk'eh ách'ít'ééhíi bighą dábik'ehyú ách'ít'éé da, áídá' nnee dała'á daantíígee Christ daayosdląadıi Bik'ehgo'ihí'nań binadzahgee dábik'ehyú át'éé doleel. ⁵ Begoz'aaníi bikísk'eh at'ééhíi bee dábik'ehyú ágot'eehíi Moses yee k'e'eshchíigo gáníi, Nnee begoz'aaníi yikísk'eh ánát'íikíi da'ái yee hínaa doo. ⁶ Odlą'íi bee dábik'ehyú ágot'eehíi Moses yee k'ena'ashchíigo gáníi, Nijíi biyi' yune' doo gánńi da, Hadínshą' yaaká'yú digháh? (Christ ádí' bíł godah ch'ínánt'ashgo:) ⁷ Ła'íi doo gánńi da, Yuyahgo o'í'án yuyaa hadínshą' digháh? (Christ daztsąadı' t'ąązhí' yíł nat'aashgo.) ⁸ Ádí' bek'e'eshchiiníi nt'é níi? Yati'íi nt'ahdí' nlii, dá nize' yune', ła'íi nijíi yune' ndi begoz'ąą, nii: ái yati'íi ko'odla' bee hasdách'ighah, ái zhą baa yáhiilti'; ⁹ Nize'dí', Jesus sheBik'ehń hoshdląą, nńiiyúgo, ła'íi Bik'ehgo'ihí'nań Jesus daztsąadı' náyihiłńa'íi nijíi yune' hondlaąyúgo hasdánńáh doleel. ¹⁰ Nnee bijíi yune' odląąyúgo dábik'ehyú át'éégo ábi'delzaa; ła'íi bizé'dí' oshdląą niigo hasdayááhi at'éé. ¹¹ Bik'ehgo'ihí'nań biyati' bek'e'eshchiiníi gáníi, Hadín bodlaąhíi doo hant'é yik'e ídaayándzı da doleel. ¹² Jews daanliiníi ła'íi Greeks daanliiníi dáłekt'ee, Bik'ehgo'ihí'nań binadzahgee doo ła' łałgo ádaat'ee da: nohweBik'ehń dała'á nnee dawa yeBik'ehń nliigo, hadíi bich'í' ch'oba' ádaaníihíi bíłgoch'oba'íi ch'ída'izkaadíi yaa yiné'. ¹³ Áík'ehgo hadín nohweBik'ehń bizhi'íi yozhíigo yich'í' ch'oba' ánniidíi hasdádogaal.

14 Án hagot'éégo yich'i' ádaanii, doo hwahá daayodlaḡh dadá'? Hagot'éégo daayodlaḡh, án doo hwahá ya'ikodaaniizijh dadá'? Hagot'éégo daidits'ih, doo hadín bił nadaagolni' dadá'? 15 Hagot'éégo bił nadaagolni', la' daabi'dol'aadgo zhá? bek'e'eshchiinú gánúgo, Dahadín yati' baa gozhóni, bee nkenágoheltqodí, yaa yałti'go higaalı́ ba'ihégoş, aí nt'éégo ágot'eehiı nnee yaa bił gozhóq doleehı́ yaa nadaagolni'! 16 Ndi doo dawa yati' baa gozhóni yikısk'eh ádaasdzaa da. Esaias gánıhı́ k'ehgo, NohweBik'ehń, hadín bił nagosiılni'ı́ yodlaḡ áídá'? 17 Bik'ehgo'ihı'nań biyati' dihiits'ago zhá nohwi'odla' goleeh, Bik'ehgo'ihı'nań biyati' baa nohwił na'goni'go zhá dihiits'ag. 18 Áídá' na'idishkid, Ya' doo daıdests'aa da née? Ha'oh, daıdests'aa, ni'gosdzán biká' dągoz'aa nt'éégo baa na'goni'ı́ begoz'aa, ni'gosdzán náhin'áayú biyati' daats'idests'aa. 19 Áídá' naná'idishkid, Ya' Israel hat'i'ı́ doo bił ıdaagoş da lék'e née? Dantsé Moses gánı́, Lahgo hat'i'ı́, nnee doo bił da'otag da daabilch'inıihı́ bee daanohwiłch'olch'ııgo ádaanohwishle', la'ı́ hat'i'ı́ doo daagoyáa da daabilch'inıihı́ bee hadaashohkeego ádaanohwishle'. 20 Áídı' Esaias doo biini' hah dago Bik'ehgo'ihı'nań yá yałti'go gánı́, Nnee doo shiká hadaantaa da n'ı́ shıdaagosııd; doo shiká nada'ódıłkid da n'ı́ bił ch'i'nah ádishdlaa. 21 Áídá' Israel hat'i'ı́ gáyıhıı, Nnee doo daashidits'ag dahı́ la'ı́ shidáhzhı' yádaakti'ı́ bich'i' ıłts'á' dahdideshııgo o'i'aah.

11

¹ Áík'ehgo na'ídishkid, Ya' Bik'ehgo'ihí'nań bichagháshé yó'oyilkaad née? Dah, da'anii doo ágát'ée da. Shíí aldó' Israelite nnee nshljj, Abraham bits'á'dí'go hashidolchjj, Benjamin hat'i'íi bits'á'dí' gosiljj. ² Bik'ehgo'ihí'nań bichagháshé dabíntsé yídaagolsiníi doo yó'oyilkaad da. Ya' biyati' bek'e'eshchiiníi Elias yaa nagoln'i'íi doo bídaagonolsi da née? Bik'ehgo'ihí'nań yokaahgo Israel yaa yakti'go gáníi, ³ SheBik'ehń, nnee binkááyú na'izíidíi nadaistseed, la'íi naa hi'né'íi biká' dahi'niiki nagoz'aa n'íi tadaayoznil; dashízhá isdziih, la'íi shidizideego nadaagolchi', nii. ⁴ Áída' Bik'ehgo'ihí'nań nt'é bilnii? Nnee gots'idi doo náhóltagyú idá'ásílsjíd, doo Baal be'ilzaahíi yich'i' nádaahilzhish dahíi. ⁵ Áík'ehgo díi goldohíi biyi' nnee Bik'ehgo'ihí'nań bilgoch'oba'go da'ayáhágo idá'áyiidlaago hayihezníl. ⁶ Bilgoch'oba'íi bee hayiheznilyúgo, doo nlt'éego ánadaat'ijlhií bigha da: doo ágát'ée dayúgo Bik'ehgo'ihí'nań bilgoch'oba'íi yunáásyú doo iljí da doleeł. Áída' nnee nlt'éego ánát'ijlhií bigha hayiniilyúgo doo bilgoch'oba'híi bigha da: doo ágát'ée dayúgo nlt'éego ánát'ijlhií yunáásyú doo iljí da doleeł. ⁷ Hago'at'éego áída'? Israel hat'i'íi yiká hádaat'iiníi ch'éh yigha ádaát'jíd; hayihezníli zhá nádaidné', áída' la'ihíi bináá ádaagosdjíd. ⁸ (Bek'e'eshchiiníi gáníihíi k'ehgo, Bik'ehgo'ihí'nań aí da'alhoshgo nakaihií k'ehgo natsídaakesgo ádaabizlaa, bináá doo yee daago'jį dago, bijeyi' aldó' doo yee da'dits'ag dago;) díi jį t'ah ágádaat'ee. ⁹ La'íi

David gáníí, Bìl daagonedlìjgo da'iyàqahíí bee b́anaki'í'áágo daabiljizh le', nt'éhéta bidáh siné'go yitis hakaadhíí k'ehgo, da'ái binchq'íí bee bich'í' nanáhi'nííle': ¹⁰ Bínáá doo nzhógo yee daago'íí dago alnéhgo doo daago'íí da le', biyíl ndaazíí bigha dahazhí' da'isk'id le'. ¹¹ Na'ónádishkid áídá', Ya' Israel hat'i'íí nanihezdeehíí doo nádaahidzìí da née? Dah, da'anii doo ágát'éé da: ndi nanihezdeehíí biláhyú doo Jews daanlìí dahíí hasdákai, Israel hat'i'íí hasdách'ikaihíí danéé zhá daanzìgo dayúweh yiká hádaat'íí doleełhíí bigha. ¹² Israel hat'i'íí nanihezdee n'íí biláhyú ni'gosdzán biká' nnee da'it'ííyúgo, la'íí ch'éh ádaát'íídií biláhyú doo Jews daanlìí dahíí da'it'ííyúgo, áí bitisgo Israel hat'i'íí dawa Bik'ehgo'ihí'nañ yich'í' ninábide'nííhíí biláhyú nnee dawa da'it'íí doleeł. ¹³ K'adíí doo Jews daanohlìí dahíí nohwich'í' yashti', shíí doo Jews daanlìí dahíí bich'í' shi'dol'aadgo shinasdziidíí ílìjgo ánsì: ¹⁴ Dáhago'at'éégo bíl dała' hat'i'íí hasdách'ikaihíí danéé zhá daanzìgo dayúweh yiká hádaat'íígo ádaashle'go la' hasdádokah. ¹⁵ Israel hat'i'íí yó'olkaadíí biláhyú ni'gosdzán biká' nnee Bik'ehgo'ihí'nañ bíl k'íí nádaasdlìíyúgo, áí Bik'ehgo'ihí'nañ bich'í' ninábide'nííhííshq' hago'at'éé? Da'itsaahdí' nádaahi'nahíí k'ehgo at'éé. ¹⁶ Ná'ast'oodgee dantsé bido'né'ihíí Bik'ehgo'ihí'nañ baa nané'íí diyìhyúgo, ná'ast'oodíí dawa áldó' diyìh: la'íí ch'il bikeghad diyìhyúgo, bits'ádaaz'aahíí áldó' diyìh. ¹⁷ Jews daanliiníí ch'il olive holzeehíí k'ehgo ádaat'ee; ch'il olive holzéhi bits'ádaaz'aahíí la' nehestq'yúgo, áídí' ni, doo Jew nílìí dahíí,

ch'il olive da'ilijyú hadajeehí k'ehgo ánt'éhi, áí naheshch'iizhgee onáni'dotsiyyúgo, áík'ehgo olive bikeghad yenoseekí ni áldó' bee nanlwodgo bee nkseélyúgo; ¹⁸ Olive bits'ádaaz'aahíí doo bich'í' ída'óndlii da. Ídaóndliiyúgo bínálnih, ni ikeghadíí doo nee hin^{aa} da, áídá' bíí bee hinnáá. ¹⁹ Ya' gánⁿⁱⁱ née, Shíí áígee onáshi'doltsiihíí bighá its'ádaaz'aahíí nahestó'? ²⁰ Da'anii ágát'éé, ndi áí doo da'odlāā dahíí bighá nahestó', áídá' nihíí ni'odlā' zhā bee sínzī. Áík'ehgo doo bee ída'óndlii da, áídá' nzhógo godínksj: ²¹ Bik'ehgo'ihí'nań doo t'aqzhí' at'éé dago its'ádaaz'aahíí nayiheztó', áík'ehgo ídaa gondzāā, ni áldó' dánko ágánidolíí at'éé. ²² Bik'ehgo'ihí'nań bílgoch'oba'íí lá'íí bihashke'íí baa natsínkees: nanihezdeehíí bihashke' yiká'zhí' áile'; áídá' nihíí naa ch'oba', bílgoch'oba'íí da'áík'ehgo biyi' hináályúgo: áídá' doo ágánt'éé dayúgo ni áldó' yó'onidi'aah. ²³ Jews daanliiníí, doo da'odlāā dahíí doo dayúweh ye'adaat'ee dayúgo, ch'il olive biyi' onádaabi'ditsiih: Bik'ehgo'ihí'nań zhā áík'ehgo ádaabile'go yik'e sitíj. ²⁴ Olive da'ilijyú hadajeehíí bits'á' nanideshgizhdá' ch'il olive nk'ééhíí biyi' onánidotsiyyúgo, ch'il olive nk'ééhíí dabíí bits'ádaaz'aahíí naheztó' n'íí biyi' onádaitsiihíí itisgo doo bá nyee da. ²⁵ Shik'ííyú, doo ídaa da'ohdlíí da doleelgo díí doo bígóžj da n'íí bídaagonol^{sijh} hádaanohwisht'íj, Israel hat'i'íí lahzhí' doo daago'íj da daasilíj, doo Jews daanliij dahíí dawa ha'ádokahíí begolzaazhí'. ²⁶ Áík'ehgo Israel hat'i'íí dawa hasdádokah: bek'e'eshchiiníí gánúgo, Siondí' Hasdá'iiníí dogaal, án Jacob hat'i'íí doo Bik'ehgo'ihí'nań daidnksj da n'íí daidnksjgo

ádaabidoliik: ²⁷ Bincho'íí baa nádaagodesii'ááda', da'ái ilk'idá' bándagosi'áá ni' yínadaalñiih doleel, nii. ²⁸ Yati' baa gozhóni nádaagonoh'aahíí bigha Bik'ehgo'ihí'nañ Israel hat'i'íí k'ihzhí' ádaizlaa: áídá' daabita n'íí hadaiyihezñilíí bigha Israel hat'i'íí bil daanzhoq. ²⁹ Bik'ehgo'ihí'nañ nt'éhéta kaa yiné'yúgo, dagohíí koká áññidyúgo doo lahgo áná'ne' da. ³⁰ Lah Bik'ehgo'ihí'nañ doo daahohdlaa da ni', áídá' k'adíí Israel hat'i'íí doo da'odlää dahíí biláhyú Bik'ehgo'ihí'nañ bilgoch'oba'íí nohwaa daadest'aa: ³¹ K'adíí Israel hat'i'íí doo da'odlää da, áík'ehgo Bik'ehgo'ihí'nañ bilgoch'oba'íí nohwaa daadest'aaníí biláhyú bíí aldó' Bik'ehgo'ihí'nañ bilgoch'oba'íí baa daadidot'aa. ³² Bik'ehgo'ihí'nañ nñee dawa doo da'odlää dahíí yich'í' ndaayinil, dawa yaa ch'oba' doleelgo. ³³ Bik'ehgo'ihí'nañ bigoya'íí hik'e bil ígózíníí bilgo láágo ch'ída'izkaad! Hagot'éégo nñee yich'í' godi'aahíí doo hagot'éégo ba'ch'iilkáah da, bi'at'e'íí doo hagot'éégo bígózi da! ³⁴ Hadínshá' nohweBik'ehñ binatsekeesíí yígótsi? Hadínshá' nabineztaad? ³⁵ Dagohíí hadínshá' nohweBik'ehñ dant'éhéta yaa yiné', t'aazhí' dant'éhéta baa náyiné' doleelíí bigha? Doo hadín da. ³⁶ Dawa bits'á'dí' daagolíí, lá'íí dawa biláhyú daahinaa, lá'íí dawa bá daahinaa, án dahazhí' ba'ihégoši doo. Doleelgo at'éé.

12

¹ Shik'ííyú, Bik'ehgo'ihí'nañ bilgoch'oba'híí bigha nádaanohwoshkaah, dant'éhéta natseedgo Bik'ehgo'ihí'nañ baa daach'iné'híí k'ehgo nohwíí t'ah daahinohnaadá' nohwits'íhíí hadaadesdzaago baa daadenoh'aah, áí Bik'ehgo'ihí'nañ bil

gozhóq, áík'ehgo daadinolsigo daahohkqahgo dábik'eh. ² Díí ni'gospdzán biká' doo bik'ehyú ágot'ee dahíí doo be'adaanoht'ee da: áídá' dawa bee nohwinatsekeesíí ánídégo ánáłne'go lahgo ádaanoht'ee le', áík'ehgo Bik'ehgo'ihí'nań nohwá hát'ííníí nlt'éégo at'ééhíí, bíł goyılshóóníí, ła'íí dážhó nzhooníí bídaagonolsíh. ³ Bik'ehgo'ihí'nań bíłgoch'oba'íí bíláhyú báyashti'go shaa godet'aq; áík'ehgo dała'a notíígee gádaanoht'ee, Doo itisgo ídaa daagonohdzaago dała'a notíígee Bik'ehgo'ihí'nań odlá' daholaaqo nohwainé'íí dábik'ehgo ídaa natsídaahkees. ⁴ Nohwits'í dała'a ndi łaayú henláa ndi doo dała' dátekt'eego nada'iziid da: ⁵ Da'ágát'éégo nées hiidláq ndi its'í dała'a k'ehgo ádaant'ee, Christ bíł dała'a daandlíggo, ła'íí its'í dała'a ndi łaayú henlááhíí k'ehgo daandlíggo ilch'odaahíí'ni. ⁶ Nt'éheta Bik'ehgo'ihí'nań bíłgoch'oba'íí nohwainé'íí iltah ádaat'ee; Bik'ehgo'ihí'nań nohwinkááyú yakti' nohwaa det'aayúgo halaa nohwi'odla' daholaaqo nohwainé'íí dábik'ehgo bee yádaahiilti' le'; ⁷ Ła' bich'odaahíí'niigo nohwaa det'aayúgo halaa ágánádaahiit'íł le'; hadín ilch'ígót'aahgo baa det'aayúgo nlt'éégo ilch'ígó'aah le'; ⁸ Hadín idag yakti'go baa det'aayúgo áík'ehgo nnee yidag yakti' le'; hadín dawahá nayiníihíí doo yaanchi' dago nayiníih le'; hadín dawahá yebik'ehíí nlt'éégo nabi'dinkt'og le'; ła'íí hadín ła' yaa ch'oba'íí yaa bíł gozhóqgo ánat'íł le'. ⁹ Da'aníi nohwił'ijqo le', doo daazhógo da. Nchq'go ágot'eehíí bik'edaadinohníih; nzhooníí zhá nldzilgo daahinohta'. ¹⁰ Łıl daanoht'ee le', ilk'íyú ılı

daanjooḥíí k'ehgo; daaḥidinoḥsigo nṇee la'íí ntsé
 sitṭigo ádaanoḥsṭ le'; ¹¹ Doo nohwil daagoyéé'go
 nada'ohsiid da; Holy Spirit nohwijíí yune' diltḥigo
 ádaanohwilṭ le'; nohweBik'ehñ bá nada'ohsiid;
¹² Nohwádihyú nṭ'ééhíí ndaahóndliihíí bigha
 nohwil daagozhóḡ le'; nohwiniidaagonṭ'ééyúgo
 bidag ádaanoht'ee le'; dáda'ohkaḡh nṭ'éé le';
¹³ Bik'ehgo'ihí'nañ daayokaḡhíí hant'é yidih
 daanliinií bitaadaahñih; nohwista' nakáhií baa
 nohwil daagozhóḡ le'. ¹⁴ Nohwik'edaannñihíí
 biyaa gozhóḡ le' daadohñiigo bá da'ohkaḡh; doo
 yati' bee daahohkáal da. ¹⁵ Biḥ daagozhóóníí
 dába'ashhah nohwil daagozhóḡ le', la'íí daachagíí
 áldó' dába'ashhah daachchag le'. ¹⁶ Dálek'eego
 natsídaahkees. Doo itisgo ádaadisoḥñil da,
 débaagoch'oba'ihíí doo bináál ídaadoḥkaḡh da. Doo
 ídaa natsídaahkees da le'. ¹⁷ Dahadín doo bik'ehyú
 ádaanohwizlaa dayúgo doo iké'déñá ágánádaahdle'
 da. Nṇee dawa binadzahgee dawahá nṭ'ééhíí
 zhá baa nahkai le'. ¹⁸ Bígonedzaḡ lék'eyúgo nṇee
 dawa nkegohen'áḡgo biḥ daagonohñi. ¹⁹ Shiḥ
 daanoḥshóni, hadín doo bik'ehyú ádaanohwizlaa
 dayúgo, doo k'enaahné' da, áídá' Bik'ehgo'ihí'nañ
 nohwá k'ena'né'íí biba' goz'aḡgo ádaagonoḥsṭ le':
 gáníígo bek'e'eshchñi, Goyéégo koch'í' godish'aahi
 ánsht'ee, ik'enashné' ndi at'éé, nohweBik'ehñ áñíí.
²⁰ Áí bigha, nik'ennñihíí shiná' silijyugo bá'nné';
 dibá' silijyugo tú bá ná'íṭsiñ: áík'ehgo ágánt'ñijyugo
 bitsit'á' tsiid dahnásíikaahíí k'ehgo ánle'. ²¹ Nchq'íí
 doo nohwitis hileeh da le', áídá' nṭ'ééhíí bee
 nchq'íí bitis daahleeh.

13

¹ Nnee dała'a daantúíígee nadaant'aahíí bikísk'eh ádaat'ee le'. Bik'ehgo'ihí'nań nadaant'aahíí dawa yebik'eh: nadaant'aahíí binawodíí Bik'ehgo'ihí'nań yengon'áá. ² Áí bighą hadín nadaant'aahíí yits'á'zhí' at'ééhíí Bik'ehgo'ihí'nań yegos'áníhíí doo yikísk'eh at'éé da: áí ídándaagot'a'hi at'éé. ³ Nnee nlt'éégo ánádaat'ííhíí nadaant'aahíí doo yédaaldzid da, nchọ'go ánádaat'ííhíí zhą nadaant'aahíí yédaaldzid. Ya' nant'án doo béndldzid hánt'íí da née? Nlt'éégo ánánt'ííł, áík'ehgo nzhọogo naa yałti' doleeł. ⁴ Ninant'a' ná nlt'éé doleełhíí bighą Bik'ehgo'ihí'nań yá na'iziid. Nchọ'go ánánt'íílyúgo béndldzid; doo da'ílíízhí' besh be'idíłtłshé dahyotííł da: án Bik'ehgo'ihí'nań yána'iziidgo nnee doo bik'ehyú ánát'ííł dahíí Bik'ehgo'ihí'nań bihashke' yik'izhí' áile'. ⁵ Áí bighą nadaant'aahíí bikísk'eh ádaanoht'ee le', Bik'ehgo'ihí'nań bihashke' doo bits'á'zhí' ánádaht'ííłhíí zhą bighą da, áídá' nlt'éégo ánádaht'ííłgo ídídaagonłzihíí bighą aldó'. ⁶ Da'ái bighą tax nadaahohńiik: tax bich'í' nadaahi'ńiikíí Bik'ehgo'ihí'nań yánada'iziidíí daanłigo áí nayik'ída'iziid. ⁷ Áí bighą bich'í' nada'ohńiik le'at'ééhíí dawa bich'í' nada'ohńiik: tribute bich'í' nadaahohńiik le'at'ééhíí tribute bich'í' nadaahohńiik; tax bich'í' nadaahohńiik le'at'ééhíí tax bich'í' nadaahohńiik; hadíí bédaaldzid le'at'ééhíí bédaaldzid; hadíí daadiníksí le'at'ééhíí daadinóksí. ⁸ Nnee doo ła' naa hayíł'áa da le', íł'ijóóníí zhą łaa hadaasoł'aa le': hadín ła' bíł nzhọqphíí Bik'ehgo'ihí'nań yegos'aaníí yikísk'eh

at'éé. ⁹ Begoz'aaníí gáníí, Doo nant'i' nach'ighaa da, Doo nach'iltsee da, Doo ich'in'ííh da, Doo lé'ch'ilchoo da, Doo dawahá idáhách'it'íí da; áí begoz'aaníí lá' áldó' dawa hínáhi'nílgó díínko begoz'aa, Nit'ahdí' gólííníí níl nzhq le', dani ídíl njqphíí k'ehgo. ¹⁰ Hadín bit'ahdí' gólííníí bíl nzhooníí doo yin'íidílnííh da; áí bigha kol ijóóníí begoz'aaníí ye'iiláa. ¹¹ Ła'íí goldohíí bídaagonłsı, k'adíí da'olhoshdí' ch'inádaanohdziidíí biká' ngonyáá, hasdánohwidi'nííhíí alhánídí' begoz'aa, dantsé da'osiidląądá' n'íí bitisgo. ¹² Tł'é'híí k'ad bech'ígonáh, k'ad haíkkaah: halaą, áí bigha chagołheel' zhínéego ágot'eehíí nohwits'á'zhí' ádaahidle', lá'íí besh diyágé idindláád zhínéegohíí ík'e daahiidleeh. ¹³ Nłt'éego híidaal le', jıgo ch'ogaalhíí k'ehgo: doo nchq'íí bee nohwıl daagonedlıgo da, doo nohwıl nágodeyisgo da, doo nant'i' nahiidaago da, nchq'íí doo bich'i' t'aażhí' ách'ít'éé dahíí doo be'ádaant'ee da, doo ílk'edaan'níihgo da, lá' bíyééhíí doo idáhádaahiit'ıgo da: ¹⁴ Nohwits'í nchq'go hádaat'iiníí doo bee da'ohlé' dahíí bigha doo nohwıjıí yune' nchq'íí bágoz'ąągo ádaanłsı da, áídá' besh diyágé benagonlkaadíí biyi' nasozıjıhíí k'ehgo Jesus Christ nohweBik'ehn biyi' nasozıjı.

14

¹ Hadín bi'odla' doo nłdzil dahíí bich'i' daanohshq le', doo bíl ładaadoht'áhgo da. ² Nnee lá' bi'odla' gólííníí hidán da'adzaahíí yiyaą, áídá' lá' bi'odla' doo nłdzil dahíí hidán hadaajeehíí zhá yiyaą. ³ Nnee hidán dawa yiyaąhíí lá' nnee doo dawa yiyaą dahíí doo da'ílnégo yaa natsekees

da le'; la'íí nnee doo dawa yiyaa dahíí la' nnee dawa yiyaa^{híí} aldó' doo da'ílinégo yaa natsekees da le': bíí aldó' Bik'ehgo'ihí'nań nábinłtíni at'éé. ⁴ Nihíí hant'é nłjigo la'i yána'iziidíí baa yánłti'go? Binant'a'íí nłt'éégo yána'iziidyúgo dá na'iziid doleeł, doo nłt'éégo yána'iziidíí ch'ínált'e'. Binawod bá ágolzı doo, Bik'ehgo'ihí'nań zhá binawod golıigo sizıigo ábile'. ⁵ Nnee la' la'jji la'ihíí yitisgo yidnłsı: la'íí dawa dałekt'eego yidnłsı. Nnee dała'á daantııgee doo bıl nagokigo yaa natsekees da le'. ⁶ Hadín la'jji yidnłsıhíí nohweBik'ehń yidnłsıgo at'jji; hadín la'jji doo yidnłsı dahíí bíí aldó' nohweBik'ehń yidnłsıgo at'jji. Hadín hidán dawa yiyaa^{híí} nohweBik'ehń yidnłsıgo iyaa, Bik'ehgo'ihí'nań ya'ihénzigo; nnee doo dawa yiyaa dahíí aldó' nohweBik'ehń yidnłsıgo at'jji, bíí dó' Bik'ehgo'ihí'nań ya'ihénzigo iyaa. ⁷ Nnee hınaayúgo doo dabíí ídebik'ehgo hınaa da, datsaahyúgo doo dabíí bik'ehgo datsaah da. ⁸ Daahin'naayúgo nohweBik'ehń daanohwineł'jigo daahin'naa; daahiitsaahyúgo nohweBik'ehń daanohwineł'jigo daahiitsaah: áík'ehgo daahin'naa ndi dagohíí daahiitsaah ndi nohweBik'ehń bíyéé daandlıj. ⁹ Díí bigha Christ daztsaa, áídí' naadiidzaago naahı'na', nanezna'íí hik'e daahınaahíí bılgo yeBik'eh doleełgo. ¹⁰ Nt'é bigha nohwik'isyú baa yádaaktı'? Nt'é bigha nohwik'isyú da'ílinégo baa natsıdaahkees? Néé Christ ndaago'a'go dahsdaagee daanohwigha bich'ı' daahiıdzıj doleeł. ¹¹ Bek'e'eshchiinıí gánıigo, NohweBik'ehń gánıı, Da'anıi hinshıaago da'anıi gádishıi, dakowa kogod bee shich'ı' daach'ilzhıış, dakowa kozé'

bee Bik'ehgo'ihí'nań ba'ihédaach'inzi doleeł, n̄ii. ¹² Áík'ehgo daanohwigha dała'á daantíígee Bik'ehgo'ihí'nań bich'í' ídaa nadaagohiilni' doleeł. ¹³ Áí bigha kodí' godezt'i'go doo laa yádaahiilti' da le': díí k'ehgo nko nohwiini' laadaahiidle', doo nohwik'íyú yigha nadokańí bádihyú begoz'aago ádaahiidle' da, dagohíí dant'éhéta yení'ílsihíí doo bádihyú begoz'aago ádaahiidle' da. ¹⁴ Díí bígonsí, Jesus nohweBik'ehń shíł ígózigo áshíłsí, hidánhíí doo nchq' da; áídá' hadín hidán nchq' nzihíí bíí bich'í' nchq'. ¹⁵ Nt'é nnaahíí bigha ník'isn bini'ńnihyúgo doo kolijóóníí be'ánt'éé da. Nt'é nnaahíí n̄nee la' bee bíł ch'ígonoghéeh hela', án Christ bá daztsáni at'éé. ¹⁶ Nt'éhéta nkt'éé n̄nzí ndi, dénchq'égo baa yá'iti'yúgo, doo be'ánadaaht'íł da le': ¹⁷ Bik'ehgo'ihí'nań bilakt'áhgee itah ch'ilíiyúgo, doo nt'éhéta ch'iyaańhíí la'íí ch'idlaańhíí zhá bigha da; áídá' Holy Spirit binkááyú dábik'ehyú ách'ít'ééhíí, la'íí kíł nkegohen'áańhíí, la'íí kíł gozhóq'híí bigha itah ch'ilííhi at'éé. ¹⁸ Hadín díí ye'at'éégo Christ yána'iziidíí, Bik'ehgo'ihí'nań bíł dábik'eh, n̄nee aldo' bíł dádaabik'eh. ¹⁹ Áík'ehgo halaq nt'éhéta nkegohen'aago áyíłsiníí biká hádaahiit'íí le', la'íí nt'éhéta daanldzilgo be'ádaahiidle'íí biká hádaahiit'íí le'. ²⁰ Doo nt'éhéta daahsańhíí bigha Bik'ehgo'ihí'nań binasdziidíí daalchq'oh da. Hidán dawa nkt'éé; ndi hadín nt'éhéta yíyańhíí bigha la' nanakaadyúgo, aí yee ní'íłsih. ²¹ Itsí' nnaahíí dagohíí wine ndlaańhíí dagohíí dahago ánánt'íłhíí bigha ník'isn nanakaadyúgo, dagohíí nt'éhéta nchq'go ánát'íłgo ábile'yúgo, dagohíí nt'éhéta

bigha bi'odla' doo nldzil dago ábile'yúgo doo be'ánánt'ijl dago nzhq̃. ²² Ni'odla' nldzil née? Bik'ehgo'ihí'nañ binadzahgee nkt'éego ánt'ééhí bígonlsí le'. Hadín áík'ehgo ánat'ijl dago idángot'aa dago biyaa gozhq̃ doleel. ²³ Hadín biini' nakigo da'adzaahí yiyaaahí, áí bigha idángot'áni at'éé, doo bi'odla' ye'at'ijl dahí bigha: doo ki'odla' be'ánách'ot'ijl dahí nchq̃'go ánach'ot'ijl at'éé.

15

¹ Née nohwi'odla' daanldzilí, hadí biini' nakigo bi'odla' doo daanldzil dahí bich'odaahi'nii le', doo danée ídaa natsídaahiikesí bigha da. ² Áída' née da'a'á daantijgee nohwi'tahdí daagolíní bá nkt'éé doleelí baa natsídaahiikes le', bi'odla' nldzil hileehí bigha. ³ Christ ndi doo dabízhá ídaa natsekees da ní; bek'e'eshchiiní biyi' biTaa gáyilnii, Hadí bee daanich'o'ni' n'í shik'izhí nasdlj, nii. ⁴ Doo ánidá' Bik'ehgo'ihí'nañ biyati' bek'e'eshchiiní bee nohwi' ch'ígót'aahí bigha alzaa, nohwi'odla' nldzilgo áile'go hadah ádaanohwi'sigo, nohwádihyú nkt'éhi goz'aaní ndaahóndlii doleelí bigha alzaahi at'éé. ⁵ Bik'ehgo'ihí'nañ, kóni' k'eh ách'ílsigo la'í ko'odla' nldzilgo áyílsiní, daekt'eego natsídaahkeesgo nohwaa daidino'áah, Christ Jesus be'ádaanoht'eego: ⁶ Áík'ehgo nohwinatsekees da'a'ágo, nohwi'yati' da'a'ágo Bik'ehgo'ihí'nañ, Jesus Christ nohweBik'ehí biTaahí, ba'ihédaanoht' doleel. ⁷ Christ k'ínoho'niihí k'ehgo k'ídaah'ni, áík'ehgo nnee Bik'ehgo'ihí'nañ ya'ihédaanzí doleel.

8 Gánohwĩldishnii, Jesus Christ nnee circumcise ádaabi'deszaahíi binal'a'a silii, Bik'ehgo'ihí'nań bits'á'dí da'aniihíi baa bił ch'í'nah ágoléngo, ła'íi daanohwitaa n'íi Bik'ehgo'ihí'nań nt'é bee yángoń'ááníi begolne' doleelgo: ⁹ Ła'íi doo Jews daanlii dahíi Bik'ehgo'ihí'nań biłgoch'oba'íi ya'ihédaanzí doleelgo; bek'e'eshchiinii gáníigo, Díi bigha doo Jews daanlii dahíi naa bił nadaagoshni', ła'íi nizhi' baa idish'aalgo na'ihénsi doleel. ¹⁰ Gánadí'nii, Doo Jews daanohlii dahíi, Bik'ehgo'ihí'nań bichagháshé bił nohwĩ daagozhóq le'. ¹¹ Ła'íi gánadí'nii, Doo Jews daanohlii dahíi dawa, nohweBik'ehń ba'ihédaanołsi le'; nnee dawa áldó' ba'ihédaanołsi le'. ¹² Esaias áldó' gáníi, Ch'il bikeghad bits'á'dí hanajéedíi k'ehgo Jesse bits'á'dí hanádaałłchiinii dała'a doo Jews daanlii dahíi yá nant'aa doleelíi hígháh; án doo Jews daanlii dahíi bada'olíi doleel. ¹³ Holy Spirit binawod biláhyú nł'téhi nohwádihyú goz'aanii ndaahohlíihíi itis odaazlii doleelhií bigha Bik'ehgo'ihí'nań, nł'téehíi ndaaholíigo ádaanohwile'íi, daahohdlaago koł gozhóóníi ła'íi iłch'í'gont'éehíi nohwee halk'il le'. ¹⁴ Shik'íiyú, nł'téehíi be'ádaanoht'eego, dážhó daagonohsąago nohwígonsi, ła'íi hił ch'ídaagonoht'aahgo bídaagonołąą. ¹⁵ Da'ágát'éé ndi doo shiini' hah dago ła' nohwich'í' bek'e'shiłchíi, bínadaadołnił doleelgo, Bik'ehgo'ihí'nań biłgoch'oba'íi shik'izhi' áyílaahíi bigha, ¹⁶ Okaąh yedaabik'ehi Bik'ehgo'ihí'nań yánada'iziid n'íi k'ehgo Jesus Christ bá na'isiidgo Bik'ehgo'ihí'nań bits'á'dí yati' baa gozhóni doo Jews daanlii

dahíí bíł nadaagoshní', áík'ehgo doo Jews daanlii dahíí Holy Spirit bee hadaadelzaago Bik'ehgo'ihí'nań baa nánshniilgo naidiiniil doleel. ¹⁷ Bik'ehgo'ihí'nań bána'isiidhíí bigha Jesus Christ biláhyú ída'oshdlíí. ¹⁸ Christ shiláhyú ánát'íhíí zhá doo shiini' hah dago baa nagoshní' doleel, shinkááyú doo Jews daanlii dahíí Bik'ehgo'ihí'nań biyati'íí yikísk'eh ádaat'eego ádaayiksí, shinkááyú yakti'go hik'e ánát'íilgo, la'íí ¹⁹ Godiyihgo be'ígóziníí hik'e ígozisgo ánagot'íhíí Christ shinkááyú ánát'íilgo, la'íí Bik'ehgo'ihí'nań biSpirit binawodíí shinkááyú na'iziidgo Jerusalemdí' Ilirikamzhi' daagotahyú Christ nht'éégo baa na'goni'íí aal baa yásiłti' ní'. ²⁰ Áík'ehgo Christ doo bígózi dayú yati' baa gozhóni baa yashti'go nabik'í'isiid ní', Christ ikk'idá' bígóziyú baa yashti'yúgo, la' nnee kih bit'ááh si'aaníí áyílaahíí biká'gee na'isht'íhíí k'ehgo ashne' doleel ní': ²¹ Áídá' bek'e'eshchiinií gáníigo, Hadín doo hwahá baa bíł nagoni' dahíí bíł ch'í'nah daaleeh: hadín doo hwahá ya'ikodaanzí dahíí yídaagolsí doo, níí. ²² Áík'ehgo yashti'go nashi'dint'ogíí bigha ch'éh nohwich'í' disháhgo asht'íí ní'. ²³ Áídá' k'adíí dzaagee doo hayú yánánáshtih dago, la'íí doo alch'íde legodzaa da nohwich'í' disháh háshthíigo, ²⁴ Spainyú déyáágo nohwini'gee ch'insháhgo daanohwidistseehíí háshthíí, áígee déthézhí' nohwil daagozhógo nahétaa hik'e Spainyú naadesdzaago shich'odaadohniil nsí. ²⁵ K'adíí Jerusalemyú Jesus daayokaqahíí bich'odaashniihyú déyáá. ²⁶ Macedóniayú la'íí Akéyayú daagolínihíí bíł daagozhógo Jerusalemgee Jesus daayokaqahíí

tédaat'iyéhií zhaali yich'í' ádaile'. ²⁷ Da'anii yaa bil daagozhóogo ádaile'; áí da'anii baa hadais'áhi daanlii. Áígee Jesus daayokaqahíí yaaká'dí' begoz'áni daabíyéehíí lahzhí' doo Jews daanlii dahíí yaa daizné'híí bigha ni'godzán biká'gee nandeehíí ła' yee yich'odaaniihgo dábik'eh. ²⁸ Díí aqł ashlaago zhaali bá lenáhesdlaahíí baa daadeni'áago nohwaa deshaał, Spainyú déyáágo. ²⁹ Nohwaa níyáágo Christ nł'éeego baa na'goni'íí bee gozhóóníí ch'ida'izkaadgo bee nohwaa nsháhíí bígonsi. ³⁰ Áí bigha shik'ííyú, Jesus Christ nohweBik'ehń, ła'íí Holy Spirit bee hł daanjóohíí bigha nánohwoshkaqah, Bik'ehgo'ihí'nań shá nádaahohkaqahgo dała' nohwił dahdaanshdqh le'. ³¹ Áík'ehgo Judéagee doo da'odlaq dahíí doo hago ádaashile' dago shá da'ohkaqah; ła'íí zhaali Jerusalemgee Jesus daayokaqahíí bá ıla'ášlaahíí yaa bildaagozhóogo nádaidoné'go aldo' shá da'ohkaqah; ³² Áík'ehgo Bik'ehgo'ihí'nań bik'ehgo shilgozhóogo nohwaa nsháh, ła'íí nohwigotahgee dé't'ih nohwista' nsháhgo nohwił hanasól. ³³ Bik'ehgo'ihí'nań be'ilch'í'gont'éeehíí nohwił nlii le'. Doleelgo at'ée.

16

¹ Nohwilah, Phoebe holzéhi, bá nohwich'í' k'e'eshchii, Cenchréagee ha'ánáśéhíí yitahyú na'iziidihi: ² Áń Jesus daayokaqahíí k'ehgo nohweBik'ehń biláhyú k'ídaahoh'ńii, ła'íí shich'odaahniih nohwiłniiyúgo bich'odaahniih: áń lanihi yich'odaazni', shíí aldo' shich'ozni'. ³ Priscilla hik'e Áquila, Christ Jesus biláhyú

shich'odaaníhi, Gozhóó, shá daabíldohnii. ⁴ Ái shighá goyéégo bich'í' nadaagoyaa, dásdozhá shighá nanezna', ái ba'ihénsi; ła'í hayú doo Jews daanlii dahíi ha'ánálséhíi nagoznilyú ínashood dawa ya'ihédaanzí aldó'. ⁵ Ái bigowayú ínashood da'okąąhgo ıla'ánát'ííhíi dawa aldó', Gozhóó, shá daabíldohnii. Epenétus, dážhó shíł nzhónihíi, Gozhóó, shá daabíldohnii, án Akéyayú dantsé Christ yich'í' dahiyáhi. ⁶ Mary, Gozhóó, shá daabíldohnii, án nyeego nohwá na'iziid ni'. ⁷ Androníkas hik'e Junia, bíł hat'íhi, bíł ha'áshíjéd n'íi, Gozhóó, shá daabíldohnii, ái Jesus binadaal'a'a itah daanlii, daach'ínksíni ádaat'ee, ái dashíntsé Christ yich'í' dah hizh'ázhi at'éé. ⁸ Ámplias, nohweBik'ehń biláhyú shíł nzhóni, Gozhóó, shá daabíldohnii. ⁹ Úrbane, Christ biláhyú nohwich'odaaníhi, ła'í Stákis shíł nzhóni, Gozhóó, shá daabíldohnii. ¹⁰ Apélles, Christ bíł dábik'ehi, Gozhóó, shá daabíldohnii. Aristobúlus yíl daagolíníi aldó', Gozhóó, shá daabíldohnii. ¹¹ Heródion, bíł hat'íhi, Gozhóó, shá daabíldohnii. Narcíssus yíl daagolíníi, nohweBik'ehń daayokąąhíi, Gozhóó, shá daabíldohnii. ¹² Tryfína hik'e Tryfósa, nohweBik'ehń yánada'iziidi, Gozhóó, shá daabíldohnii. Pérsis, bíł daach'izhóni, nohweBik'ehń łaágo yána'iziidíi aldó', Gozhóó, shá daabíldohnii. ¹³ Rufus, nohweBik'ehń habíktííni, Gozhóó, shá daabíldohnii, án bááhíi, shíi aldó' shimaa bíldishníhi, Gozhóó, shá daabíldohnii. ¹⁴ Asýncritus, Phlégon, Hérmas, Pátrobas, ła'í Hérmes, Gozhóó, shá

daabildohñii, nohwik'isyú yil nakaihií áldó'.
¹⁵ Philólogus hik'e Julia, Nérius hik'e bilah, Olýmpas la'íi Jesus daayokaqahíi yil nakaihií dawa, Gozhóq, shá daabildohñii. ¹⁶ Daagodinoksigo daalohts'qs le'. Christ daayokaqahgo ha'ánálséhií nagoznílii, Gozhóq, daanohwiñii. ¹⁷ Shik'íiyú, nadaanohwoshkaah, hadín nohwił ch'ígon'áahíi yidaago'aa n'íi délahgota nohwił ch'ídaago'áahgo ilch'inohwiñíhií la'íi nohwich'í' daagodilkishíi, daat'éhi ádaat'íi shíhií bídaagonoksijhgo bits'á'zhi' ádaanoht'ee. ¹⁸ Ágádaat'eehií Jesus Christ nohweBik'ehñ doo yánada'iziidihi at'éé da, daabibid zhá yaa natsídaakees; aí nht'éégo ádaanii ndihíi, la'íi nzhoqgo hanádaadzih ndihíi doo daagoyáá dahíi k'izédaabidiníi. ¹⁹ Bik'ehgo'ihí'nañ bikisk'eh ádaanoht'eehií nnee dawa yidaagokshíi bigha nohwaa shil gozhóq; áidá' nht'éégo ágot'eehií zhá bich'í' daagonohsaago, la'íi ncho'go ágot'eehií doo bídaagonoksí dago hasht'íi. ²⁰ Bik'ehgo'ihí'nañ be'ilch'í'gont'ééhií dak'adégo Satan nohwá yaa gonñeego bíledaado'éés. Jesus Christ nohweBik'ehñ bilgoch'oba'íi bee nohwich'í' goz'aa le'. Doleelgo at'éé. ²¹ Timotheus, bil na'isiidíi, la'íi Lúcius, Jason, la'íi Sosípater, bil hat'í'ihí, Gozhóq, daanohwiñii. ²² Shíi, Tértius, díi naltsoosí Paul bá k'e'shilchínihi, nohweBik'ehñ biláhyú, Gozhóq, nohwiłdishñii. ²³ Gáius golíígee sídáá, dzaagee ínashood íla'ánát'íih, án, Gozhóq, daanohwiñii. Erástus, dzaa kñ goznílgée zhaali yaa sidaahíi, la'íi Quártus, nohwik'isn, áldó', Gozhóq, daanohwiñii. ²⁴ Jesus Christ nohweBik'ehñ bilgoch'oba'íi daanohwigha bee nohwich'í' goz'aa le'. Doleelgo

at'ée. ²⁵ Yati' baa gozhóni baa nagoshni'íí, áí Jesus Christ baa na'goni'íí bikísk'ehyú Bik'ehgo'ihí'nań nohwinawod nohwá ánágodléhi at'ée; ni'godzáń alzaadí' yushdí' godezt'i'go na'goni' doo bigózı da n'íí, áí Jesus Christ baa na'goni'íí, bee ch'í'nah silij, ²⁶ Áí k'adíí bigózıgo alzaa, Bik'ehgo'ihí'nań binkááyú nada'iziidi n'íí bek'e'eshchiiníí k'ehgo nnee iltah at'éego hadaazt'i'íí dawa bil na'goni', daayodlaahgo yikísk'eh ádaat'ee doleelhíí bigha, áí Bik'ehgo'ihí'nań doo benogowáh dahi yegos'aaníí bik'ehgo at'ée: ²⁷ Bik'ehgo'ihí'nań, án zhá goyánihi, Jesus Christ biláhyú dahazhı' ba'ihégoşı le'. Doleelgo at'ée.

**The New Testament of our Lord and Saviour
Jesus Christ
New Testament in Apache, Western (US:apw:Apache,
Western)**

copyright © 2012 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Western Apache (Apache, Western)

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Copyright Information

© 2012, Wycliffe Bible Translators. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Apache, Western

© 2012, Wycliffe Bible Translators. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-21

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files
dated 2 Aug 2022

22cab38e-86e0-5c5b-8972-5c0fa467c049